

Budapest XXI. Kerület		Csepel Önkormányzata
Tanácsnok		

JAVASLAT

Budapest - Főváros Bűnmegelőzési Charta elfogadására

Készítette: **Budapest Főváros Közgyűlése**
Városrendészeti Bizottsága

Előterjesztő: **Dr. Borsány György**

Az előterjesztő megtárgyalására javasolja:

Ügyrendi, Jogi, Kisebbségi és Rendészeti Bizottság

Törvényességi szempontból ellenőrizte:

Dr. Szeles Gábor
Jegyző

Budapest XXI. Kerület Csepel
Önkormányzata Képviselő-testülete
2008. évi 71. sz. előterjesztés
Testületi ülés dátuma: 2008. 03. 20.

A leadás időpontja: 2008.03. -n.

A testületi ülés időpontja:
2008.március 20.

Tisztelt Képviselő-testület!

Mellékelten megküldöm Budapest Főváros Közgyűlése Városrendészeti Bizottságának „*Budapest Főváros Bűnmegelőzési Chartáját*”, valamint Budapest polgármestereinek nyilatkozatát a bűnmegelőzéssel kapcsolatosan.

Kérem képviselőtársaimat a Chartával kapcsolatban, hogy észrevételeikkel, javaslataikkal, egyetértésükkel támogassák az előterjesztést, és javaslom, hogy Budapest XXI. Kerület Csepel Önkormányzata csatlakozzon a Chartához az abban megfogalmazott célok, feladatok megvalósításához.

Budapest, 2008. március 05.

Dr. Borsány György

Határozati Javaslat:

1. Budapest XXI. Kerület Csepel Önkormányzata Képviselő-testülete úgy dönt, hogy Budapest - Főváros Bűnmegelőzési Chartáját elfogadja, és csatlakozik a Chartához.

Felelős: Tóth Mihály
polgármester

Határidő: elfogadásra: azonnal

A határozati javaslat elfogadásához a képviselők minősített többségének támogató szavazata szükséges.

„Minthogy oly tanács alig található, mely ellen sok s néha fontos ok nem hozhatnék föl, legjobb, ha, midőn határozni kell, helyett, hogy csak arról gondolkoznánk, mi történhetik, ha egy vagy más dolgot teszünk, azt vesszük fontolóra, mi fog következni akkor, ha azt, ami ajánlatik, nem tesszük. Az esetek igen ritkák, hol az okoskodásnak e módját használva, nem jöhetnék tisztába.”

Eötvös József

Tervezet

**BUDAPEST FŐVÁROS
BŰNMEGELŐZÉSI CHARTÁJA**

Budapest, 2007 november

Tartalom

I. Budapest polgármestereinek nyilatkozata (Preambulum)

II. Alapelvek

III. Alapfogalmak egységes értelmezése

1. Biztonság, közbiztonság fogalma, tartalma
2. Általános és komplex biztonság, objektív és szubjektív biztonságérzet.
3. A városi biztonság
  - 3.1. Az „élhető város”
  - 3.2. A „közeli rendészet”
  - 3.3. A „Biztonság Kultúrája”
4. A bűnmegelőzés

IV. A bűnmegelőzés

1. A bűnmegelőzés szervezeti keretei
2. A bűnmegelőzés fogalom- és eszközrendszere
3. A rendészet és az önkormányzat kapcsolata
4. Az önkormányzatok szerepe
5. A fővárosi önkormányzat szerepe
6. Az önkormányzatok feladatai a bűnmegelőzés terén

V. Ajánlások

VI. Együttműködés jelentősége, indoka

1. Helyzetértékelés – tendenciák a nagyvilágban
2. Új kihívások
3. Biztonsági törekvések Európában
4. A város
5. A városokhoz kötődő bűncselekmények
6. A városi biztonság 3 axiómája:
7. A helyzetértékelésből levonható következtetések
8. Budapest sajátosságai

VII. Az együttműködés formái, eszközei, módszerei

1. Prioritások
2. Jogok (Az Európai Városok Chartája alapján)
3. Alapelvek
4. A városi bűnmegelőzés alapelvei
5. Az együttműködés módszerei
  - 5.1 Információ-megosztás
  - 5.2. Felvilágosítás, tájékoztatás
6. Önkormányzaton belüli lehetőségek:
7. Koordinációs szerv létrehozása

VIII. Források

1. Saját források
2. Pályázatok
3. Egyéb támogatások
4. Vállalkozói tevékenység

IX. Kapcsolatok

1. A lehetséges együttműködő partnerek
2. Az együttműködés rendszere
3. Kapcsolatok

Budapest polgármestereinek nyilatkozata Preambulum

Mi Budapest 24 önkormányzatának polgármesterei, ismerve a főváros alantiakban vázolt bűnügyi tendenciáit, megállapítottuk, hogy Budapest biztonságának jobbításában közösen vállalható és vállalandó feladataink vannak.

Közösen vállalt felelősségünk okán az alábbi nyilatkozatot tesszük:

Budapest biztonsági problémája mindannyiunk közös gondja, a bűnmegelőzés mindannyiunk közös feladata. Ezen felismerés alapján, saját feladataink megfogalmazásán túl, közös erőfeszítéseket teszünk azért, hogy a város biztonságának jobbításában a lakosság minél szélesebb rétegei, intézményei, vállalkozásai, egyházi és civil szerveződései aktív, tevékeny részt vállalhassanak. Ezért szükségesnek tartjuk nyilvánosságra hozni a főváros bűnmegelőzési politikájának elveit, amelyeken a főváros biztonsága alapul.

Arra törekszünk, hogy az önkormányzatok finanszírozási lehetőségeit saját intézményei eredményesebben hasznosítsák ezen feladatok ellátásában. Az önkormányzati intézmények ágazatközi együttműködése, a különböző ágazatok munkájának összehangolása révén járuljunk hozzá eredményesebben a bűnözés problémáinak megoldásához. A közös érdekeknek alárendelt közös fellépés feltételeinek kialakításakor tiszteletben tartjuk a résztvevők politikai, szakmai, intézményi és hatásköri szuverenitását.

A közbiztonság helyi feladatairól való gondoskodást a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. Törvény 8. § (1) bekezdése a települési önkormányzatok feladatai közé sorolja. Ugyanakkor az Európai Tanács a városi bűnözés csökkentését kötelező feladatként fogalmazta meg, ezért 2002-ben kiadott egy „Városi bűnmegelőzés – útmutató a helyi hatóságok számára” című ajánlást, amelynek alapján a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY határozat kimondja, hogy az önkormányzatok kötelessége a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében a helyi bűnmegelőzési stratégia kialakítása és realizálása. Fontos emellett, hogy a biztonság ne csak statisztikákban jelentkezzen, hanem a budapestiek és az ide látogató vendégek számára is egyértelmű tény és tapasztalat legyen. A feladat elsősorban a bűnmegelőzés és felvilágosítás, s csak végső esetben a bűnüldözés.

Stratégiai cél, hogy Budapest biztonságos főváros legyen, emellett olyan élhető város, amely képes megvédeni lakóit a környezetszennyezéstől, a bűnözéstől, a városrészek pusztulásából adódó zülléstől. Fontos, hogy mindenki biztonságban érezze magát az aluljárókban, az utcákon, a szórakozóhelyeken és a lakókörnyezetben.

Kiemelt, hangsúlyt kell tehát helyezni a bűnmegelőzésre, amely nem lehet sikeres a civil társadalom aktív szerepvállalása, a modern elektronikus eszközök alkalmazása, a fővárosi és kerületi önkormányzatok, valamint a hasonló hatáskörű bűnüldöző szervek hatékony és koordinált együttműködése nélkül.

A főváros polgárai számára az önkormányzatok léte valódi lehetőséget kell jelentsen helyi érdekű közügyeik intézésére. Ebbe beletartozik a közbiztonság helyi feladatairól való

gondoskodás, a közrend, a közterületek rendjének védelme, valamint a bűnmegelőzés. Álláspontunk szerint mindebből következik, hogy a főváros egészére érvényes, egységes szabályozást kell alkotni, és egységes önkormányzati szintű jogi és szervezeti keretet is biztosítani kell.

Mindehhez alapvető szemléletváltásra van szükség, melynek lényege:

- Nemcsak egymással való kapcsolatukban kell kezelnünk a közbiztonság – közrend – közterületek rendje és bűnmegelőzés fogalmakat, hanem egységes keretbe, az önkormányzati szintű rendészet és rendészeti igazgatás keretébe kell illeszteni.
- A közrend javításába be kell vonnunk a „köz”-t. A közrend javítása elsősorban megelőzést jelent, melyben egyenrangú partnerként vesszük számba az ezzel hivatásszerűen foglalkozókat és a civil szervezeteket, aktívan építve a helyi kezdeményezésekre.
- Meg kell teremtenünk a közösségi rendészet alapjait.

A Fővárosi Önkormányzat Bűnmegelőzési Chartájának megalkotásához, megvalósításához ez a szemléletváltozás adhatja az alapot.

II.

Alapelvek

1. Az aláírók elkötelezik magukat, hogy mindent megtesznek a látható egység megteremtéséért a bűnmegelőzés tekintetében, ami kifejeződésre jut mások tevékenységének kölcsönös elismerésében, a közös gyakorlat kialakításában és végzésében egyaránt.
2. Az aláírók elkötelezik magukat arra, hogy tiszteletben tartják a társadalom valamennyi egységének azt a szabadságát, hogy lelkiismerete szerint döntsön: abban a kérdésben, hogy részt vesz-e a bűnmegelőzés közös feladatában és ha igen milyen szerepet vállal abban. Elkötelezik magukat az aláírók aziránt is, hogy senkit nem lehet kényszeríteni semmilyen tekintetben arra, hogy csatlakozzon a bűnmegelőzési programhoz.
3. Az aláírók elkötelezik magukat arra, hogy a bűnözés csökkentésének azonos értékű elemeként értelmezik a bűnmegelőzést és a bűnüldözést, és fellépnek minden olyan nézet ellen, amely bármely elem prioritását hirdeti, kirekesztve abból akár az állam, akár a társadalom alapegységeinek aktív részvételét.
4. Az aláírók abban érdekeltek, hogy együttműködésük eredményeként csökkenjenek azok az okok és körülmények, amelyek táptalajt adhatnak a bűnözésnek. Ennek hatására Budapest valamennyi polgára érezze mindinkább, hogy joga van a biztonsághoz, hogy a város a lehető legnagyobb mértékben mentes a bűntől, a bűnözéstől.
5. Az aláírók körében olyan szemlélet és gondolkodásmódot kell általánossá tenni, amely a tevékenységek és magatartások megváltoztatásával biztosítja a bűnmegelőzés komplex rendszerében való gondolkodást, cselekvést.
6. A Chartához való csatlakozás mindazok számára nyitott, akik elfogadják az alapvető emberi jogokat, kizárják a megkülönböztetés bármely formáját, és tiszteletben tartják a jogállami követelményeket.
7. A polgárok, a polgárok közösségei, a társadalmi szervek, szervezetek és más intézmények csak akkor tudnak azonosulni a Chartában megfogalmazottakkal, ha a tájékoztatás révén megfelelő információk birtokába jutnak. Ezért biztosítani kell, hogy a résztvevők mindegyike azonos feltételek mellett, korlátozás nélkül tájékozódhasson az itt foglalt elvekről, ajánlásokról, iránymutatásokról, illetve az azokhoz kapcsolódó dokumentumokról és tevékenységekről.

III.

Alapfogalmak egységes értelmezése

Az együttes cselekvés, de különösen a távlatos gondolkodás alapfeltétele a fogalmi keretek tisztázása, törekvés arra, hogy a közös munka résztvevői maradéktalanul értsék egymást.

1. Biztonság, közbiztonság fogalma, tartalma

A biztonság, háborítatlan, mindenféle bántódástól mentes állapot. A közbiztonság a biztonság egyik szelete, olyan állapot, amelyben az embereknek nem kell bántódásra, veszélyekre számítaniuk, vagy ha ilyenek bekövetkeznek, segítségre lelnek az állam erre hivatott szerveinél. Tökéletes biztonság nincs, legfeljebb optimális biztonsági szint érhető el. Szubjektív nézőpontból, az emberek biztonságérzetét értjük közbiztonságon, azt a tudati visszatükröződést, ahogy az egyén makro- és mikrokörnyezete helyzetét megéli, értékeli.

A közbiztonság ugyanakkor rendszer, mindazoknak a jogszabályoknak, állami és társadalmi szervezeteknek, vállalkozásoknak, továbbá feladatoknak és funkcióknak az összessége, amelyek rendeltetése a társadalom egészének, a közösségeknek és az egyéneknek a védelme a jogellenes emberi magatartásokkal szemben.

A közbiztonság ugyanakkor termék, a biztonságteremtés pedig szolgáltatás. A háborítatlan, sérelmektól mentes lét ugyanis nem jellemző állapota a társadalomnak. Magától nem jön létre. A közbiztonságot elő kell állítani, ami ennél fogva produktum, mely közgazdasági jellemzőkkel megragadható. Piaci kategória, mert van értéke, ára és kereslete. Értékét az a munkamennyiség határozza meg, amit a közbiztonság megteremtésére hivatott szervek, intézmények és személyek kifejtnek.

A közbiztonság csak sokrétű és összehangolt tevékenységgel állítható elő, kevésszámú vagy elszigetelt „termelő” nem képes szolgáltatni azt. A jó közbiztonság nem valósítható meg kizárólag a bünydőzés és igazságszolgáltatás hagyományos rendszerében. A biztonságteremtés folyamata sokszereplős láncolat. Elemei a bünydőzés és igazságszolgáltatás szervezeteitől (rendőrség, vám- és pénzügyőrség, határőrség, ügyészség, bíróság, büntetés-végrehajtás) az állami intézményeken, az önkormányzatokon és intézményeiken át a civil szervezetekig (közbiztonsági és bünymegelőzési alapítványok, személy- és vagyonvédelmi kamarák, ügyvédi kamarák, polgárőr egyesületek, egyházak, karitatív szervezetek, stb.) és a versenyszféráig (vállalatok, gazdasági társaságok, személy- és vagyonvédelmi vállalkozások, biztosítóintézetek, stb.) terjednek.

A közbiztonság ezért olyan kollektív társadalmi termék, amely az egyének és közösségek tevékenységéből, az állami szervek intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességeinek és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatásoknak az együtteséből alakul ki. Alapja az összefogás, amelyben a rendészet mellett a civil társadalom, az önvédelemre képes polgár és a biztonsági piac is részt vesz. Ezek a szereplők csak az alkotmányos demokrácia zavartalan működése mellett képesek jól együttműködni.

2. Általános és komplex biztonság, objektív és szubjektív biztonságérzet.

Általános értelemben a közbiztonságon az állampolgári jogok és kötelezettségek gyakorlati, folyamatos és mindennapi érvényesülésének és érvényesítésének biztonságát értjük, azt, hogy rendszeres, mindennapi tevékenységében egyetlen polgárnak sem kell előreláthatatlan súlyos veszélyekre számítania, és ha ezek mégis bekövetkeznek, gyors és biztonságos

segítségre lel. Az államtól elvárható hogy garantálja a veszély és katasztrófa elhárításának magas szintjét, a segítségnyújtás szinte azonnali érkezését, a hathatós előkészületeket és a beavatkozási készséget a természeti és ipari katasztrófák elhárítására, illetve a nukleáris veszély minimalizálására. A terrorizmus, a kábítószer- és fegyvercsempészség, az egyidejű és tömeges migráció, a számítógépes világhálón terjedő vírusok, mind-mind egyaránt fenyegetik az egyént, a társadalmat, az államhatalmat. A globalizálódás veszélyei szinte egyidejűleg jelentkeznek az előnyökkel. E veszélyekkel szemben a személy jogosan vár el az államtól eredményes fellépést: az állampolgár elvitathatatlan joga, hogy ezekkel szemben formális vagy garanciális védelmet élvezzen nemzeti kormányától, legyen az akár konzervatív, akár liberális, akár szociáldemokrata felfogású. Ezen veszedelmekkel szemben ugyanis az egyén, de még a kisebb-nagyobb közösségek is védtelenek. A személy biztonsága mindezeket túl a bűnözés elleni védelemre is kiterjed.

A komplex biztonság nem elsősorban a "köz" biztonsága, hanem a személy biztonsága, perszonális jog, amely a társadalmi létből fakadó általános elvárásoknak felel meg. Ilyenek például a megélhetés biztonsága, a társadalom szociálpolitikai támogató rendszeréhez való hozzáférés, a közegészségügyi ellátás különböző szintjeinek igénybevétele, a kulturális ellátottsághoz való jog. Ide csatlakozik a köz- és magánterületeink rendjének, és a hon megnyugtató védelmének általános igénye, valamint az idegen hatalmak illegális adatszerzésének a megakadályozása mind polgári mind katonai, mind ipari területen.

Az általános és komplex biztonsághoz való jog nem kizárólag a XXI. század emberének elvárása. A szabad polgárok biztonságának szavatolása évszázados, a felvilágosodás kora óta mind gyakrabban kimondott, s a különböző államelméleti felfogásokban is jelentkező kérdés. A biztonsághoz való jog nem privilégium, nem árú, amely csak azok számára elérhető, akik azt meg tudják vásárolni, hanem mindenkire, társadalmi hovatartozásától függetlenül, ki kell terjeszteni.

3. A városi biztonság

A városi biztonság meghatározásánál a komplex biztonság fogalomrendszeréből kell kiindulni. A városi biztonság a komplex biztonság rendszerének egyik alrendszere. Megközelítésekor szociológiai, városszociológiai, városgazdasági szempontokat is mérlegelni szükséges. Mindezek alapján felvázolható a közösségi rendőrség modellje, melynek feltétele az „élhető város”, „közeli rendészet”, valamint a „biztonság kultúrája”.

3.1. Az „élhető város”

Az „élhető város” válasz a modern kor kihívásaira. A túlnépesedés, a környezeti ártalmak, víz-és légszennyezés, a túlzott motorizáció és információ-függőség, az előregedett városrészek pusztulása, ebből következően a züllés és pusztulás a XX. század öröksége. Az „élhető város” mindezen károsító tényezők ellen hat, ezek kiküszöbölésére törekszik. Korszerűen tervezett és épített környezet, funkcionális struktúrák, csökkentett környezetszennyezés, ésszerű és takarékos energia felhasználás, magas szintű és arányos szociális ellátás jellemzi. A város minden szempontból biztonságos és gondoskodó. A gondoskodás azonban nem paternalista jellegű, hanem a cselekvő polgároknak alanyi jogon járó ellátása. Garancia arra, hogy szinte minden élethelyzetben támaszt találhat valaki. A megelőzés társadalmi alapokon nyugszik, a jog következetes, a büntetés pedig igazságos.

3.2. A „közeli rendészet”

A „közeli rendészet” a társadalommal együtt létező rendészeti szervezeteket és munkát igényel. A biztonság, mint komplexitás azt feltételezi, hogy az ezzel foglalkozó szervezetek is koordináltan, komplexen végezzék a munkájukat. A megelőzés, a felvilágosítás, a különösen veszélyeztetett korosztályok kiemelt biztosítása mind-mind alapja a „közeli” rendészetnek. A társadalmi környezetbe ágyazott rendészet lényegesen hatékonyabban és lényegre törőbben tudja a problémákat kezelni, mint a közösségtől távolságot tartó, azt uralma alatt

tartó hatás. A „közeli” rendészet fokozza a lakosság motivációját a rendészetben való részvételre is, különösen a bűnmegelőzésben, melynek alapja az összefogás, az információ csere és a gyors hatású reakció valamint a visszacsatolás.

3.3. A „Biztonság Kultúrája”

A „Biztonság Kultúrája” speciális városi filozófia, amely tudatosan építi a nyilvánosságot, szorgalmazza a kultúrák közötti kapcsolatot, küzd a rasszizmus és a kirekesztés minden formája ellen. A városi vezetést ésszerű közelségbe hozza a polgárokhoz, és a megelőzést szorgalmazza a represszióval szemben. A „Biztonság Kultúrája” egyben a tolerancia, a nyitottság és az ésszerűség kultúrája is. Tolerancia a másság iránt, nyitottság az új megoldások felé és ésszerűség a megvalósításban. Nagyfokú tudatosságot és tervszerűséget feltételez, egy befogadó társadalmi környezetet és öntudatos polgárságot.

4. A bűnmegelőzés

A hidegháború évtizedeinek lezárása, a kétpólusú világrendszer megszűnése az élet minden területén olyan új helyzetet hozott létre, amelyre a bűnözés okozta veszélyek fokozódása vált jellemzővé. A fejlett országokban a társadalomtudományok – elsősorban a bűnügyi tudományok művelői – jelentős erőfeszítéseket tettek a bűnmegelőzés elméleti háttérének a kidolgozására. Kutatóintézetek alakultak, és szaporodott a felsőfokú képzési helyek száma, ahol az új ismereteket oktatni kezdték. A bűnmegelőzés fiatal diszciplína, melyet az újfajta veszélyek és kihívások hívtak életre. Mint ilyen, alakulófélben lévő tudomány, amely több más tudományterület metszéspontjában áll. Jelenleg kialakulóban van egységes gyakorlata, jogi szabályozása, mégis, ahány szakma, ahány város, ahány kerület, annyiféleképpen értelmezik a feladatokat és az elveket. Pedig égetően fontos lenne egyfajta **egységes értelmezés**, hiszen ahogyan a bűnözés is globalizálódik, ugyanúgy a megelőzésnek is koordinálnak, összefogottnak kell lennie.

IV.

A bűnmegelőzés

Sokszínűsége nem csak eltérő értelmezéséből, de múltjából is ered. Az ezredforduló idejére előremutató politikai változások tanúi lehettünk a világban, midőn számos, és egyre több, korábban diktatórikus berendezkedésű állam szabadabb szisztémát választott. A változások – kevés kivétellel –, békés formában valósultak meg. Az demokratizálódási hullám 1974-ben, meglepő módon katonai puccsal kezdődött, amelynek eredményeként először Portugáliában, majd Spanyolországban és Görögországban is demokráciák váltották fel a több évtizedes mérsékelt totalitárius rendszereket. A folyamat a 80-as években Latin-Amerikával folytatódott Brazíliában és Argentínában, végül 1989-től Kelet-Európában is összeomlottak a pártállami diktatúrák.

A demokratikus változások belpolitikai velejárója volt, hogy a változás útjára lépett államok megváltoztatták, demokratikusabbá tették intézményrendszerüket is. Ez vonatkozott bizonyos mértékig a rendvédelemre is, bár itt inkább csak reformokról, mint valódi átalakulásokról beszélhettünk. A reformok jótékonyan hatottak a rendőri szervezetekre, sőt a rendőri hivatás presztízse is növekedett általa. Mégis, a rendvédelem intézményrendszere a legtöbb helyen megmaradt a diktatúrák idejéből örökölt, centrálisan szervezett, területekre „leosztott”, hierarchikus, félkatonai szervezetnek. Mindez azonban új problémákat vetett fel, mint például a civil szervezetekkel való összefogás, a társadalomhoz partneri, együttműködő módon történő közeledés, az állampolgárokkal való újfajta hozzáállásból történő párbeszéd kérdései.

Még azokban az országokban is, ahol pedig változtatni próbáltak a régi beidegződéseken, kiderült, hogy nem csak a szervezetek struktúrájával van a gond, hanem ami ennél is kényesebb, a szemlélettel. Az újfajta politikai szisztémáknak ugyanis nem csak újfajta szerkezetű, de újfajta nézőpontú, demokratikus szemléletű rendvédelemre is szüksége van. A lakosság ezt ösztönösen megérezte. A 90-es évektől divatba jöttek a polgárőrségek, melyek főként mozgalmi jellegű civil szerveződések voltak, illetve mellettük az önkormányzati, vagy közösségi, azaz helyben szervezett rendőrségek. A felismerés lényege az volt, hogy a problémákat ott kell megoldani, ahol létrejöttek, azaz helyben.

A széleskörű társadalmi együttműködés szemléletének megjelenése maga a bűnmegelőzés, és a bűnmegelőzésnek mint szemléletnek a terjedése volt. "*A bűncselekményeket jobb megelőzni, mint büntetni.*" mondta Casera Beccaria jogtudós, már 1746-ban. Ezt a szemléletbeli paradigmaváltást több évtizedes társadalomtudományi kutatómunka alapozta meg, amelyek során a XX. században világszerte nagy erőfeszítéseket tettek a bűnözés társadalmi okainak megismerése érdekében. Magyarországon ilyen kutatások az 1960-as évek közepén kezdődhettek, párhuzamosan azzal a jelenséggel, hogy – az egykori szocialista országok többségétől eltérően – az évtized végére immár elfogadott tudománnyá vált a kriminológia. A kriminálprevenció fogalma azonban először csak a rendészeti feladatok körében jelent meg, ez kizárta a közgondolkodásból, hogy ezen a téren a civil társadalomnak is volnának teendői. A lakosság körében is sokáig élt az a meggyőződés, hogy a bűnözés okozta problémákat a rendőrségnek kell megoldania.

Magyarországon először a '80-as években kezdték tudatosan is alkalmazni a bűnmegelőzés módszereit. Intézményi háttere azonban csak 1989-től kezdett szerveződni, mégpedig az ORFK átalakításakor, amikor annak Bűnügyi Főigazgatóságán megalakították a Bűnmegelőzési Osztályt.

1. A bűnmegelőzés szervezeti keretei

A bűnmegelőzést elsőként az 1990. évi Önkormányzati Törvény terjesztette ki ebbe az irányba azért, hogy beemelte az önkormányzatok részére meghatározott feladatok közé. A szemlélet teljes körű, tehát minden állampolgárra számító kiterjesztését a 1136/1997.(XII.22.) kormányhatározat jelentette, amely először mondta ki:

„a hatékony bűnmegelőzés megvalósítása komplex társadalmi fellépést igényel, amely az állami és a társadalmi szervek, a polgárok és önszerveződések bűnmegelőzésben való összehangolt, tevékeny részvételével, illetve támogatásával valósítható meg”.

A 2002-ben hivatalba lépett kormány nyilvánította, hogy a közrend és a közbiztonság javítása érdekében az eddiginél differenciáltabb válaszokat kíván adni a bűnözés mértékében és szerkezetében bekövetkezett változásokra. A bűnözés nem fékezhető meg pusztán büntetőjogi eszközökkel, mert a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás teljesítőképessége véges.

2003-ban – egy országgyűlési határozat nyomán – kimunkálták a Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiáját, (115/2003 OGY. Határozat „A bűnmegelőzési tevékenység céljai, feladatrendszere, a részfeladatok kidolgozásának szükségessége” címmel), amely összefoglalja, és feladatokra bontja a bűnmegelőzés fő tennivalóit. Eszerint meg kell teremteni az életminőséget javító közbiztonság feltételeit, amelyek sikerrel csökkentik majd a bűnözést. Három legfontosabb prioritása a fiatalok bűnözése, a városi bűnözés, valamint a drogfogyasztás és forgalmazás. Ezen kívül – az európai gyakorlatnak megfelelően – kiemelten kezeli a családon belüli erőszak és áldozattá válás elkerülésének témaköreit is. Prioritásai megfelelnek az Európai Unió által támasztott elvárásoknak.

Magyarországon önálló törvény azonban nem született még a bűnmegelőzésről, holott a téma szereplői (elsősorban a polgárőrség) erőteljesen szorgalmazná létrejöttét. Szükségességéről már a 70-es évek elején határozat született, amely az 1979-ben életbe léptetendő új Büntető Törvénykönyvvel egy időben alkotta volna meg a Bűnmegelőzési Törvényt. Később felismerték, hogy a törvényalkotást mélyreható tudományos kutatásnak kell megelőznie. Ezt felkérés alapján az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Kriminológiai Tanszéke végezte el 1982-ben. Eredményeik az Igazságügyi Minisztériumhoz kerültek, ahol a bűnügyi szervek (bírság, ügyészség, rendőrség, büntetés végrehajtás) képviselőinek széthúzásán megghiúsult a törvényalkotás. Napjainkban azonban újra folytatódik az előkészítő munka, a törvény megszületéséhez azonban az egész jelenlegi, alapjában neo-klasszikus irányzatot tükröző igazságszolgáltatási rendszer gyökeres reformjára lesz szükség.

„Az alkotmányok általában nem deklarálják alanyi jognak a polgárok biztonságát. Ellenben a közigazgatás feladatává teszik a közbiztonság és a belső rend védelmét. Az ehhez szükséges hatósági jogosítványok az állami impériumból vezethetők le. Max Weber után a közbiztonság megvédelmezésének leghatékonyabb eszközét a legitim fizikai erőszak monopóliumában szoktuk megjelölni. A demokratikus működés sem nélkülözheti a védelemnek ezt a formáját, azonban az elmúlt ötven esztendőben sikerült kialakítani a hatósági kényszer alkalmazásának alkotmányos rendjét. A rendészet társadalmi rendeltetésének a biztosításához két elvet fogalmazzunk meg, az egyik a minimális erőszak követelménye, a másik pedig a civil ellenőrzés szükséglete.

A rendészet működésének az irányításában a magyar Alkotmány is jelentős kormányzati hatalmat koncentrálna. A kormány feladata az alkotmányos rend védelme. Irányítja a fegyveres erők, a rendőrség és a rendészeti szervek működését. ... megalapozza a rendvédelem fogalmának a kialakítását, amely állandósítja a rendészeti szervezetek centralizált és katonai

elvek szerinti felépítését és elkülöníti azokat a civil közigazgatástól.” (dr. Finszter Géza - dr. Tilki Katalin - dr. Nagy László: Esettanulmányok jogerős ítélettel zárult vesztegetési ügyekről)

A körvonalazódó törvény a teljes társadalom integrációjára törekvő, a társadalmi szolidaritás elvének megfelelő létfeltételek megteremtése, a kiszolgáltatottság nélküli élet, a biztonságos munkaerőpiac, a korszerű egészségvédelem, a szociális biztonság és a szegényeket támogató esélyteremtés kialakításával alapozná meg a kriminál- és a szociálpolitikát összekötő bűnmegelőzési törvényt. A rendpárti kriminálpolitika alternatívájaként olyan elvek és koncepciók foglalatata, amely a rend megőrzését szolgáló jogalkotáson keresztül befolyásolhatja a büntető jogalkalmazás gyakorlatát. Ennek fontos része, hogy a **rendészet nem lehet állami monopólium**. Annak ellenére sem, hogy a rendészeti szervek működését és a rendészeti tevékenységet hatályos alaptörvényünk jelenleg állami monopóliumnak tekinti: a rendőrséget a civil közigazgatástól elkülönült, kizárólag kormányzati irányítás alatt álló fegyveres szervezetként határozza meg. Holott a modern európai felfogás szerint a közbiztonság kollektív társadalmi termék: az egyének és a közösségek tevékenységéből, az állami szervek hatósági intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességeinek és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatások együtteséből alakul ki.

Az 1989. október 23-án kihirdetett módosított alkotmány szinte semmit sem változtatott a rendészeti tevékenység alkotmányos feltételein, azt állami monopóliumnak tekinti, és az ebből adódó feladatokat a civil közigazgatástól elkülönült, militarizált rendészeti szervek hatáskörébe utalja. A modern államokban azonban ma már uralkodónak tekinthető felfogás szerint a közbiztonság kollektív társadalmi együttműködés terméke. Ezt a korszerű felfogást támasztja alá a közbiztonsági jog rendszerváltás utáni fejlődése is, amely a magánnyomozás, a vállalkozói alapú biztonságvédelem, a stratégiai jelentőségű vállalkozások kötelező fegyveres biztonsági őrzése, a mezőgazdasági őrszolgálatok törvényi szabályozásával áttörte a biztonságteremtés állami monopóliumát.

Ugyanakkor azonban nem valósult meg még a rendszerváltó erők egyik legfontosabb követelése, a rendfenntartó erők depolitizálása, mely szintén nem következik alkotmányunkból. A közbiztonsági rendszer jelenleg a kormányzó politikai erők irányító befolyása alatt áll. Ezt a helyzetet az 1994-es rendőrségi törvény csak megerősítette, így a mindenkor belügyminiszter politikai attitűdjétől és irányítási stílusától függ, tiszteletben tartja-e a rendészeti szervek viszonylagos önállóságát vagy kézi vezérléssel próbálja befolyásolni őket. A monopolizált parancsuralmi módszerekkel vezérelt, politikailag is túlmotivált közbiztonsági rendszer pedig törvénytörően centralizálódik.

Ezért is elengedhetetlen a civil kontroll és a külső törvényességi felügyelet együttes működése, mert ez garantálja a közérdeknek megfelelő jogalkalmazást, amelyben növekednie kell az önkormányzatok – helyi állami rendészeti szerveket befolyásoló – jogkörének, beleszólásának azért, hogy a helyi közösségek nagyobb ellenőrző szerepet kapjanak. Ennek útja az önkormányzatok rendészeti feladatkörének kibővítése, ezzel összefüggésben a közterület-felügyelet feladatkörének kiterjesztése és e testületek megerősítése is. (Kacziba Antal: Büntető állam vagy a szabadság rendje?)

2. A bűnmegelőzés fogalom- és eszközrendszere

A bűnmegelőzésnek három fő iránya, dimenziója, van: a bűnokok csökkentését célzó (általános), az egyes bűncselekmények és devianciák lehetőségét korlátozó (különös), valamint az egyén védettségét, a sértetté válás elkerülését befolyásoló (speciális) preventív tevékenység. Ezeket az Európa Tanács dokumentumai a bűnmegelőzés pilléreinek is nevezik, hangsúlyozva, hogy a háromféle cselekvési módot minden közösségben egyidejűleg kell alkalmazni. Tartós eredmény csak a komplex alkalmazástól várható.

- A bűnokok csökkentésére irányuló általános prevenció az elsődleges. Állami, önkormányzati döntésekben érvényesülnek a megelőzési szempontok. Csökkenti a

bűnözést kiváltó vagy az azt elősegítő okokat, a joghézagok adta visszaéléseket., hatékony ellenőrzési rendszert épít ki, enyhíti a szociális intézkedésekkel kapcsolatos feszültségeket, és az emberek morális állapotának fejlesztését célozza.

- A bűnelkövetési lehetőségek szűkítésére vonatkozó különös megelőzés feladata a bűnalkalmak számának redukálása, az egyes bűncselekmények valószínűségének minimalizálása, valamint a veszélyforrásokkal és biztonsági kockázatokkal való törődés. Foglalkozik a veszélyeztetett területek és objektumok biztonságával, a környezeti és természeti értékek védelmével, a tipikus és megelőzhető bűncselekmény-fajtákkal, továbbá az egyéb deviancia-jelenségekkel (alkoholizmus, kábítószer-fogyasztás, prostitúció).
- A speciális prevenció az egyénről szól. A bűnmegelőzésnek ez a szintje a veszélyeztetett személyekkel, célcsoportokkal foglalkozik, azok védelmével, akik objektív helyzetük, személyes tulajdonságaik révén fokozottan vannak az áldozattá, sértetté válás veszélyének kitéve (gyermek- és fiatalok, idősek, elesettek, pénzkézellel foglalkozók, alkoholisták).

A bűnmegelőzés módszerei sokrétűek, átszövik a megelőzés mindhárom dimenzióját. Elsősorban a bűnalkalmak korlátozása, a megfelelő védekezés alkalmazása, a tájékoztatás és propaganda, valamint a hatékony büntetőpolitika emelendő ki.

- A bűnalkalmak korlátozása alatt átfogó módszertant értünk. Lényege a preventív jelenlét a közterületek, nyilvános helyek és bűnügyileg veszélyeztetett objektumok környékén. Az ellenőrzöttség tudata szükségképpen az előírások betartására készítet.
- Megfelelő védekezés alkalmazása arra irányul, hogy az emberek figyelmetlenségükkel ne adjanak esélyt a bűnözőknek. Ilyen a fizikai, mechanikai és személyi védelem, azaz élő erős őrzés alkalmazása.
- Bűnmegelőzési propaganda aktív tudatformáló munkával erősíti a társadalom tagjainak önvédelmi reflexeit.
- Hatékony bűnüldözési és igazságszolgáltatási munka lényege a bűncselekmények és elkövetőik minél teljesebb körű felderítése, majd következetes elítélése. Ha ugyanis a tettes számára érzékelhetően nagy a lelepleződés és felelősségre vonás rizikója, az visszatartó erő, míg az alacsony felderítési vagy igazságszolgáltatási hatásfok szinte sugallja, hogy bátran lehet bűnözni.

3. A rendészet és az önkormányzat kapcsolata

Az önkormányzati rendészet az önkormányzat olyan hatásköri tevékenysége, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul. Ebből következik, hogy a rendészeti beavatkozás kizárólag jogilag szabályozott magatartás lehet, és kizárólag a közrend védelmére korlátozódhat

A feladatok szétválasztását nehezíti, hogy az igazgatási tevékenység és a rendészeti tevékenység – gyakran szervezetileg is – egybefonódik. A rendészeti igazgatás kérdéskörét – az önkormányzati igazgatáson belül – részletesen ki kell dolgozni. Az önkormányzat ez irányú feladatainak újraértelmezésére, rendészeti szerepének megfogalmazására, az újraértelmezett feladatok végrehajtására alkalmas szervezeti struktúra kialakítására van szükség.

Bonyolítja a helyzetet, hogy a fővárosban a fővárosi és a kerületi önkormányzatok közötti feladatok, hatáskörök megosztása jogilag rendezettnek mondható, de a gyakorlatban nem egyértelmű azok végrehajtása.

Mindezek alapján levonható az a következtetés, hogy a kerületi önkormányzatnak a közbiztonság helyi feladataiban vállalt felelőssége jelenleg nem egyértelműen

meghatározott, ellentmondásos. Az önkormányzatokról szóló törvény szerint a közbiztonsággal összefüggő feladataik fakultatívak, ezért is merült fel a charta megalkotása iránti igény.

4. Az önkormányzatok szerepe

A főváros biztonságpolitikájának alakításában a főváros önkormányzatai kitüntetett jelentőséggel, lehetőséggel és felelősséggel bírnak. Kezdeményező szerepet tölthetnek be a fővárosi kerületi önkormányzatok képviselőtestületei és a Fővárosi Közgyűlés, kiváltképp annak bűnmegeelőzési tanácsnoka. Ezért a kerületi önkormányzatoknak célszerű lenne elkészíteni, illetve aktualizálni biztonságpolitikai cselekvési tervüket, s ennek során mérlegelni, hogy mennyiben és hogyan járulhatnak hozzá a Bűnmegeelőzési Chartában megfogalmazottak megvalósulásához.

A cselekvési terv önkormányzaton belüli egyeztetése során meg kell erősíteni az ágazatok közötti együttműködést mindazonon a területeken, amelyek hatékony kezelése az ágazatok közötti koordinált fellépést igényel. Az önkormányzati testületek védelmi bizottsági elnökeinek feladata, hogy rendszeres együttműködésük és találkozósaik során alakítsák ki és fejlesszék tovább az önkormányzatok közötti biztonságpolitikai együttműködés kereteit, és kölcsönös kötelezettségvállalásokat előkészítő együttműködési javaslatokat.

Az egyeztetések során a bizottsági elnökök igénybe kell hogy vegyék a szakmai részletkérdések megvitatásában és kidolgozásában az adott kérdésben járatos hivatalnokok, szakértők, intézményi munkatársak szakmai munkáját is. A szakmai természetű munkák során az illetékes szakértők széles körének bevonása mellett, a kör kiterjed még hivatalnokokra, politikusokra, intézményi szolgáltatókra, kutatókra, civil szolgáltató intézmények és érdekképviselők reprezentánsaira.

A főváros kezdeményezzen szakmai konferenciákat az alábbi témákban:

- Emberi jogok
- Nők és férfiak, fiatalok és idősök helyzete
- Kulturális különbségek, kisebbségek eltérő kultúrája
- A bűnözéstől való félelem és az ebből eredő előítéletek és kirekesztés
- Sztereotípiák alkoholistákkal, drogfüggőkkel, hajléktalanokkal, szegényekkel, cigányokkal kapcsolatosan
- Az áldozattá válás kockázatai, időskorúaknál, az egyedülállóknál, a gyermek- és fiataloknál, a hajléktalan valamint a fogyatékkal élő személyeknél
- A környezet passzivitása mint társadalmi probléma, szomszédok elidegenedése.
- Devianciák, szubkultúrák és fogyatékosok kultúrtörténete
- Ifjúsági szubkultúrák
- A deviáns viselkedés társadalmi, szociális, szociokulturális, gazdasági stb. háttere
- A környezet személyiségalkotó hatásai, viselkedésszabályozó társadalmi kategóriák: szokások, normák, szabályok, hagyományok, törvények.
- A városi bűnözés gyökerei a foglalkoztatás-, az oktatás-, az egészségügy- és a lakáspolitikában, a várostervezésben
- A városi szegénység és a társadalmi marginalizáció
- A jellegzetesen a városokban előforduló lakással, bankkártyával, hitelezéssel kapcsolatos, illetve más módon elkövetett csalási formák elemzése és a speciális megelőzési módok kidolgozása érdekében.
- A korrupció
- Leszakadók - koldusok, bérkoldusok, gyermekkoldusok, hajléktalanok.
- Bűnmegeelőzési szempontok a hajléktalan-ellátásban, hajléktalanok által elkövetett bűncselekmények, illetve áldozattá válásuk esélyének csökkentése.

- A családon belüli erőszak aspektusai, férfi és női szerepek, és ezekkel kapcsolatos előítéletek, és ezen előítéletek társadalomtörténeti gyökerei.
- Az erőszakos családban felnövő gyerek személyiségjegyei. A távoltartás intézménye

5. A fővárosi önkormányzat szerepe

Budapest Főváros Önkormányzata, ezen belül Budapest Bűnmegelőzési Tanácsnoka valamint a Városrendészeti Bizottság, és a Főpolgármesteri Hivatal koordinatív szerepet vállal a szakmai munkák összehangolásában. Kezdeményezi az önkormányzatok közötti folyamatos és kölcsönös szakmai tájékoztatás intézményi feltételeinek megteremtését; de érdemes lenne évente szakmai konferencián is értékelni a közösen elhatározott célok felé való haladást, illetve megfogalmazni a további közös terveket, szándékokat.

A főváros bűnmegelőzési tevékenysége arra irányul, hogy Budapesten élő lakópolgárait és közösségeiket vagy az itt tartózkodó külföldieket közvetlenül sértő vagy veszélyeztető bűncselekményeket csökkentse. A fővárosi bűnmegelőzés emellett magában foglal minden olyan összehangolt vagy célzott tevékenységet, amelyekbe az állampolgárok, azok természetes közösségei, a civil szervezetek, az egyházak bevonhatók.

E szerteágazó, a főváros egész területét, lakónépességét átfogó komplex feladatrendszer koordinációját a Fővárosi Közgyűlés Városrendészeti Bizottsága látja el. Tervezett módon, rendszeresen elemzi és értékeli a főváros közbiztonságával kapcsolatos célokat, feladatokat. Problémafeltáró tanácskozásain a rendszerszemléletű megoldási javaslatok, elintézési módok (határidő és felelős megnevezésével) nyernek teret.

A közbiztonság vélt, vagy valós állapota szervesen összefügg a közigazgatás aktuális állapotával. Ennek megfelelően központi kérdés, hogy a rendészeti-igazgatás fejlesztési, irányítási funkciói helyi szinten milyen mértékben tudnak megjelenni. Jelenleg a közbiztonság rendészeti irányítása alapvetően központi szinten történik. A „közbiztonság hatóságok” kizárólag centrális irányítású szervezetek. A rendőrség és a többi hasonló szervezet alapvetően a hosszabb távon megoldandó „ügyek” intézésére rendezkedett be. Ebből adódik az a sajátosság, hogy behozhatatlan lépéshátrányban van a bűnözéssel szemben. Ezek a hatóságok legtöbb esetben akkor „lépnek”, az eljárás akkor indul el, ha egy közbiztonsági esemény, például bűncselekmény elkövetése tudomásukra jut.

Az elkövetkezendő időszak feladatai fővárosi szinten: először is a közbiztonság helyi szintű jogi szabályozásának áttekintése, módosítása. A második lépés a szervezeti struktúra, ezen belül is a személyi feltételek kialakítása (pl. közbiztonsági referensek beállítása), tárgyi feltételek megteremtése (pl. annak elérése, hogy minden kerületi önkormányzatnak legyen közbiztonsági bizottsága).

Az Országos Kriminológiai Intézet a Magyar Köztársaság Belügyminisztériumának felkérésére "*Területi bűnmegelőzési kísérleti modell kidolgozása*" címmel folytatott kutatást. Ennek során megállapította, a közbiztonságot fenyegető veszélyek azonosítása érdekében állandó párbeszédet kell folytatni a közösséggel. Kooperációra van szükség a közbiztonságért felelős más szervezetekkel is, azaz a biztonság maga is kooperációs termék. A közösségi rendőrség számára a hétköznapi tapasztalatai a legértékesebbek, mert ezek mutatják meg azokat a rendetlenségeket, a biztonságérzetet leromboló zavarokat, amelyekből előbb csak kisebb jogsértések fakadnak, amelyek azután törvényszerűen súlyos bűnökhöz vezetnek. Ezek ellen pusztán tiltással nemigen lehet eredményt elérni, de a Nonprofit Alapítvány tapasztalataira építő, és velük együttműködve kialakítandó „Városi Őrség” tagjai felkészíthetők lennének e területi rendezetlenség kezelésére is. (Kerecsi Klára - Finszter Géza - Kó József - Gosztonyi Géza: A területi bűnmegelőzés lehetőségei Budapest V., IX. és XXII. kerületében)

6. Az önkormányzatok feladatai a bűnmegelőzés terén

- a helyi bűnmegelőzési szervezet létrehozása és tényleges, érdemi működtetése;
- az érintett hatósági engedélyeztetési eljárásoknál a bűnmegelőzési szempontok érvényesítése
- partnerség, biztonsági szerződések aláírása, felelősökkel, konkrét feladatokkal, határidőkkel, számonkéréssel
- a szociális és családtámogatási politika, gyámügyi politika esetén az egyes intézkedések (pl. szabálysértők adatai) tudjanak egymásról, a hivatali szervezetek, egységek tudjanak a prevenciós intézkedésekről
- biztonsági követelmények kidolgozása valamennyi helyi intézmény, rendezvény esetében
- a fiatalok bűnelkövetők esetén a törődés konkrét formáinak megteremtése
- együttműködés a központi kormányzattal, ugyanakkor a decentralizációra való törekvés szempontjainak a megteremtése
- az áldozatvédelem intézményeinek támogatása
- reális kép alkotása a bűnözéstől való félelemről, valós biztonságérzet teremtése
- a média ösztönzése, hogy a rendőrségi, közbiztonsági hírek célirányosan segítsék az aktuális programokat, hogy ne csak bemutassák a problémát, bűncselekményt, hanem jelenítsék meg a megelőzés alternatíváit is
- saját üzenetek kialakítása minden célcsoport számára
- a lakosság ösztönzése a települési szociálpolitikával, hogy ne hagyjanak városrészeket lepusztulni
- folyamatos szakmai (jogi és civil) kontroll kialakítása

A helyi bűnmegelőzési szervezeteknek az önkormányzattal, rendőrséggel, ügyészséggel, bírósággal közösen:

- el kell készíteni a település bűnügyi térképét, amely tartalmazza a jellegzetes bűncselekményeket, az elkövetők életkori és egyéb adatait;
- erre kell építeni a közbiztonsági és megelőzési tervet;
- ehhez kell kormányzati és saját forrásokat rendelni;
- a javaslatokat elemezni kell, és hatástanulmányokat készíteni az adott projektekre
- törekedni kell a problémák előrejelzésére.

V.

Ajánlások

1. Az aláírók hittel vallják, hogy a helyi társadalom többsége felelősséget érez a helyi közbiztonság alakulásáért, ezért az érintettek aktívan közreműködnek abban a közösségi munkában, amelynek eredményeként közösen alakítják ki álláspontjukat a kerület bűnmegelőzési stratégiáját illetően.
2. A Bűnmegelőzési Chartához csatlakozók kinyilvánítják azt a szándékukat, hogy minden tőlük telhetőt megtesznek annak érdekében, hogy az állampolgároknak a biztonságos lakóhelyhez való joga minél szélesebb körben érvényesüljön.
  - az önkormányzatok rendeletek alkotásával, a szükséges határozatok meghozatalával kövessenek el mindent, annak érdekében, hogy rend legyen az utcákon, a parkokban és, hogy minden kerületi polgár biztonságban érezze magát a nyilvános helyeken, a közterületeken (közterületi alkohol fogyasztás, közterület foglalás, állattartás, stb.)
  - e vonatkozásban is kiemelt szerepe lehet a helyi közterület-felügyeletnek. A fővárosi, vagy az önkormányzat által létrehozott közterület-felügyelet kiemelten kezeli feladatai között: a közterületek rendjének, tisztaságának védelmét, valamint rendet megbontó jogsértéseket, illetve azok megelőzését, megakadályozását, az önkormányzati vagyon védelmét.
  - a rendőrséggel együttműködve vizsgálják meg a lakótelepi rendőrség bővítésének lehetőségét, közösen biztosítsák létrehozásának feltételeit
  - önkormányzatok megfelelő előkészítést követően a közterületek biztonsága érdekében, saját hatáskörben hozzák létre a kerületőrséget.
  - a közbiztonság érdekében az önkormányzat szervezésében biztosítani kell a rendőrség, polgárőrség, a közterület-felügyelők, a kerületőrök koordinált együttműködését, közös járőrszolgálatának megszervezését.
  - Az önkormányzat rendszeres időközönként végezzen bűnelemzést, ebből dolgozzon ki programokat, akciókat, esetleg helyi jogszabályok módosítására vagy új jogszabály megalkotására vonatkozó javaslatokat.
3. A Charta aláírói kinyilvánítják, hogy a közúti közlekedési balesetek visszaszorításának lehetőségét a balesetek megelőzésében látják, ezért kezdeményezik egy átfogó baleset-megelőzési stratégia kialakítását és annak kerületükre átdolgozását.
  - a közlekedési balesetek számának csökkenéséhez a közlekedési fegyelem erősödése jelentős mértékben járulhat hozzá. Ehhez biztosítani kell a rendszeres közúti ellenőrzéshez szükséges személyi és technikai feltételeket
  - a fokozottabb rendőri közúti jelenléttel elérhető: a sebességhatárok betartása, a KRESZ szabályait megsértők kiszűrése, a forgalombiztonsági előírásoknak nem megfelelő járművek közlekedésből történő kivonása, az alkoholos befolyásoltság alatt lévő vezetők kiemelése

- a közterület-felügyelet és a rendőrség aktívabb közreműködésével biztosítható: a parkolás rendjének betartása, a szabálytalanul parkoló, várakozó, megálló gépjárművek okozta szabálysértések megszüntetése
  - eredményeket érhetünk el a rendőrség technikai eszközeinek fejlesztésével, a mindenkori helyzethez jobban igazodó forgalomszervezéssel, a baleseti gócpontok környezetének átalakításával, forgalmi torlódások csökkentésére irányuló intézkedésekkel
  - elengedhetetlen a konstruktív együttműködés a rendőrség, polgárőrség, közterület-felügyelet és az önkormányzatok bizottságai, illetve ügyosztályai, irodái között
4. A Charta aláírói kifejezésre juttatják ama meggyőződésüket, hogy az önkormányzatoknak annak érdekében, hogy a lakosság vagyonbiztonsága növekedjék, szorgalmazniuk és támogatniuk kell a területükön az integrált vagyonvédelmi rendszerek (így a távfelügyeleti vagyonvédelmi riasztó rendszerek) kiépítését és bővítését. E megelőzési programban nagyfokú szakmai segítséget nyújthat a rendőrség, a polgárőrség egyéni és társas vállalkozások egyaránt.
- A lakosság vagyonvédelmi érzékenységének növelése, az ellenakció képességének fokozása érdekében tudatosítani kell, hogy a bűncselekményekkel szembeni személyes vagyonbiztonság megteremtése döntően nem a rendőrség feladata
  - A lakásokban felhalmozódó, egyre nagyobb értékű vagyontárgyak személyes tulajdonvédelme elsősorban a tulajdonos kötelessége
  - A lakosságot leginkább foglalkoztató személyes vagyonbiztonsága, testi épségének veszélybe kerülése, az ellene irányuló támadások közbiztonsági problémáit az önkormányzatok a térfigyelő rendszerek, valamint térfelügyeleti rendszerekkel támogatott távfelügyeleti rendszer saját hatáskörben vagy önkormányzati támogatással történő kiépítésével csökkentheti
5. A fekete gazdaság elleni fellépés megkívánja, hogy e tekintetben is jó együttműködés alakuljon ki a rendőrség és az önkormányzat között. E tevékenységüket is támogassa a polgárőrség, a lakosság és a civilek biztonsági szerveződések, illetve vallják, hogy a helyi közterület-felügyeletnek kiemelkedő szerepe lehet a jövőben a helyi feketegazdaság felszámolására teendő intézkedések végrehajtásában.
- Az önkormányzatok bevétel kiesésének csökkentése érdekében foglalkozni kell a helyi szinten jelentkező feketegazdaság kialakulásának, csökkentésének kérdéskörével: az adózás, a statisztikai nyilvántartásba vétel elkerülése, a pénzben vagy tárgyi formában megjelenő láthatatlan jövedelmek.
  - Fokozott intézkedések kezdeményezése szükséges: az adócsalás, a feketefoglalkoztatás, a kontár munka, az illegális kereskedelem, bejelentetlen ingatlan bérbeadás, a csempészet, a vesztegetés, a fogyasztók megkárosítása, az ingatlanpekuláció, a korrupció, a jogosulatlan pénzügyi tevékenység, stb. megakadályozása érdekében.
  - További önkormányzati bevételkiesés akadályozható meg a működési engedély nélkül végzett ipari, kereskedelmi szolgáltatói tevékenység; a személygépkocsik át nem írásával összefüggő, továbbá az ingatlanhasznosításból, jogosulatlan közterület foglalásból származó tevékenység szakszerű és következetes ellenőrzésének, szankcionálásának megszervezésével, végrehajtásával.

6. A tanulók biztonságos életre nevelésének iskolai programjában a bűnözés utánpótlásának megakadályozása érdekében az önkormányzatoknak, mint iskolafenntartóknak jelentős szerepe lehet.
  - A tanárok ez irányú felkészítését támogatni kell, hogy a pedagógusok megismerjék azokat a viselkedési formákat, jegyeket amelyek a szubkultúrális csoportokat jellemzik és képesek legyenek az optimális megelőző intézkedések megválasztására
  - A tanulókra kell összpontosítani, mert ebben a korban lehet *(Ha még lehet, középiskolákban már nem nagyon, de még ált. felsőben sem sok esetben!)* kialakítani bennük azt a reflexet, ami alapján a későbbiekben képessé válnak(!) a devianciától távol tartani magukat. A fiatalok ön- és vagyonsvédelemre nevelésében az iskolai nevelő- oktató munkának van és kell, hogy legyen meghatározó szerepe, a pedagógusokat segíteni kell a rendőri, más rendfenntartási, illetve vagyonsvédelmi szervezetek egyaránt
7. A Charta aláírói nyomatékkal kijelentik, hogy a drogfogyasztás megelőzésének problémáira az önkormányzatoknak is határozott választ kell adniuk, ösztönözniük kell az iskolákat, hogy tantervükbe építsék be a kábítószer ellenes stratégia szempontjait.
  - A DADA programot minden közép- és általános iskolában következetesen be kell vezetni, meg kell ismertetni, fel kell dolgozni. Van már speciálisan középiskolások számára kifejlesztett program is, az „Ellenszer”.
  - A tanárok felkészítése a Fővárosi Pedagógiai Intézet bevonásával a drogprevencióra.
  - A szülők megfelelő tájékoztatását, felkészítését a civil szervezetek, a szülői munkaközösségek aktívabb részvételével is elősegíthetjük
  - Az eredményesebb drogprevenció érdekében nem elég a középiskolában foglalkozni a kábítószer problémával, hanem a megelőzést már az általános iskolában el kell kezdeni
  - Aktívabb szerepet kell szánni az iskolai gyermek- és ifjúságvédelmi felelősi rendszernek
8. Az aláírók támogatnak egy fővárosi bűnmegelőzési tanácsadó és szolgáltató központ felállítását, amely egyben az önkormányzat bűnmegelőzési információs központjaként is működik.
  - a közbiztonsággal összefüggő kérdésekről szóló tájékoztatás rendszeressége, valóságtartalma, részletessége nagyban befolyásolja a lakosság véleményének, értékítéletének alakítását, amely meghatározza a lakosság közbiztonságérzetét.
  - a korrekt tájékoztatással el kell érnünk, hogy a lakosság azonosuljon a bűnmegelőzési programunkkal, fogadja el a polgárbarát közösségi típusú rendőrség jelenlétét és így aktívan vegyen részt a közbiztonság alakításában
  - a rendőrség intézkedéseinek döntő többségét lakossági bejelentés és információ alapján teszi, ezért a lakosság aktivitásának – és így a rendőrség munkájának eredményessége – érdekében a közbiztonság tényleges helyzetéről, a rendőrség munkájáról folyamatos tájékoztatást érdemes adnia *(Kinek?)*

- a helyi és országos média folyamatos és korrekt tájékoztatása érdekében indokolt egy fővárosi szintű tanácsadó, tájékoztató és szolgáltató központ létrehozása
9. Az aláírók támogatják azt a kezdeményezést, hogy valamennyi önkormányzatnál létrejöhessen a bűnmegelőzési referensi intézmény, vagy rendészet igazgatási szervezeti egység.
- Az önkormányzatok támogassák a közbiztonság javítása, a biztonságérzet növelése, a jó közösségi rend kialakítása, megőrzése érdekében a tenni akaró lakossági szerveződéseket, egyéni kezdeményezéseket, működjenek együtt a rendőrséggel, polgárőrséggel, a lakossággal, a civil szervezetekkel
  - A közbiztonság ügyének szolgálatában álló szervek, szervezetek tevékenységének összehangolása, erőforrások leggazdaságosabb felhasználása érdekében az önkormányzat koordináló szerepét intézményesen ajánlott biztosítani
  - A kerületek közbiztonsági helyzet javításának kívánt irányát és módszerét egy olyan végrehajtó, operatív szervezet képes ellátni, amely a napi gyakorlatban tudja realizálni az önkormányzat és a közbiztonság javításában érintett szervek, szervezetek által meghatározott feladatokat, célokat.
10. Az aláírók nagy jelentőséget tulajdonítanak az olyan közösségi színterek létrehozásának, ahol az időskorról való gondoskodás ötvöződik a biztonságérzetüket erősítő programokkal, ahol az idősek tanácsokat kaphatnak a bűnmegelőzés eszközeiről, módszereiről, az áldozatok támogatásának formáiról és egyéb közérdekű kérdésekről
- Az időskorúak részére szükséges olyan felvilágosító, tájékoztató előadássorozat szervezése, melynek eredményeként valószínűsítéssel elkerülnek az áldozattá válást
  - Az önkormányzatok – kifejezetten az időskorúak részére – vezessenek be olyan bűnmegelőzési programokat, amelyek célja annak tudatosítása, hogy biztonságukért ők maguk is felelősek, csak akkor okolhatnak mást, ha ők maguk is mindent megtettek a veszélyhelyzet esetleges következményeinek elkerülésére
  - Az időskorúaknak szánt programoknak ki kell térni: az otthon védelme körében a kapualj veszélyeire, a postaláda helyes használatára, a lépcsőház és lakásajtó veszélyeire, idegenek jelentkezése esetében tanúsítandó helyes magatartásra, a lakás mint veszélyforrás kérdéseire, a pince veszélyeire, a nyaralók, hétvégi házak veszélyforrásaira, az utcán történő védekezés formáira, az áruházakban, a piacon, más bevásárló helyen tanúsítandó helyes magatartásra, a nyaralás veszélyeire és az unokák biztonsága érdekében tanúsítandó magatartásra egyaránt.
11. Az aláírók fontosnak tartják, hogy a bűnmegelőzés feladatait ne általánosságban, hanem az adott terület sajátosságait figyelembe véve konkrét formában határozzák meg az önkormányzatok, ennek érdekében jelöljék ki az elsőbbséget élvező területeket, a helyi közvéleményt leginkább foglalkoztató problémaköröket.
- kiemelten fertőzött területeken a folyamatos rendfenntartó erő jelenlétének elősegítése, járőrszolgálatának biztosítása
  - sértetté válás szempontjából leginkább érintett fiatal és idős korosztály fokozott védelmének elősegítése

- a hatékony megelőző tevékenység biztosítása érdekében a leginkább veszélyeztetett lakossági csoportok (fiatalok, magánosan élők, időskorúak, védekezésre képtelenek, stb.) részére az újabb bűnelkövetési módokról való folyamatos tájékoztatás a média különböző eszközein keresztül
- közterület-felügyelet hatékonyabb bevonása a közterületi rend fenntartásába
- a helyi lakó- társasházi és civil közösségek, valamint a polgárőrség fokozott bevonásának elősegítése a járőrtevékenységbe, akciókba és rendezvények biztosításába
- a hatósági jogalkalmazás eszközrendszerének bűnmegelőzési szempontúvá tétele

VI.

Együttműködés jelentősége, indoka

1. Helyzetértékelés – tendenciák a nagyvilágban

Az elmúlt évtizedben olyan kihívásoknak illetve atrocitásoknak lehettünk tanúi, amelyekről azt gondoltuk, már rég a múltba vesztek. Ezeket az eseteket az emberi szabadságjogok megsértése jellemezte, ide értve a nemzeti kisebbségekhez tartozók jogainak megsértését is, miközben egyre inkább terjed a nemzetközi terrorizmus, a szervezett bűnözés és a kábítószer-kereskedelem, jellemzővé válik a fegyverek ellenőrizhetetlen felhalmozódása és a környezetszennyezés.

Az Amszterdami Egyezmény 29. cikke kifejezi az Európai Unió azon törekvését, hogy a tagállamok a különböző politikákon, együttműködésekben közösen lépjenek fel a prevenció érdekében, ezzel együtt a helyi biztonság mellett biztosítsák az állampolgárok számára a szabadságot és az igazságszolgáltatást.

2. Új kihívások

A globalizáció az emberiség új fejlődési szakasza, a termelés, a technológia, az elosztás, a gazdaság szervezésének legkorszerűbb eszköze. Magyarország 2004. május 1-én csatlakozott az Európai Unióhoz. Ez a tény, csakúgy, mint maga a globalizáció, és minden egyéb történelmi folyamat, okozhat negatív és pozitív következményeket egyaránt. Csak rajtunk áll, melyiket aknázzuk ki. Mert habár integrációnknak szigorú feltételei voltak, amelyeket jórészt teljesítettünk is, azért még sok területen le vagyunk ma is maradva a régebbi tagállamoktól, például a nemzeti össztermék, az egy főre eső nemzeti jövedelem, a termelékenység, vagy az életszínvonal tekintetében. Közben pedig megjelentek az átalakulás vesztesei, a munkanélküliek, a hajléktalanok, a szegények, és az elszegényedő rétegek.

Várható volt, hogy a gazdaság átalakításával súlyos nehézségek keletkeznek, növekedhet a munkanélküliség, erősödhetnek a társadalmi egyenlőtlenségek, amint az is várható volt, hogy a nagyobb szabadsággal és a nyitott határokkal növekedik majd a bűnözés és csökken a közbiztonság. A megoldás egy versenyképesebb, de igazságos és humánus társadalom megteremtése lenne, amellyel felzárkózhatnánk a fejlett országok sorába, egy modern értelemben vett középosztállyal, amely elviselné az önmaguk sorsán változtatni képtelenek felkarolását. Mellette megoldható a bűnözést kiváltó társadalmi tényezők mérséklése, a bűnmegelőzés stratégiáinak kidolgozása, a bűnüldözés eredményesebbé tétele, a közbiztonság, az élet és vagyonbiztonság javítása is. A polároktól és közösségeiktől csak így lehetne elvárni, hogy következetesen, kivételeket nem ismerő módon, ám a jogállami normák szigorú betartásával lépjenek fel a bűnözés minden formája ellen.

A globalizációnak a közbiztonság terén is mutatkozhatnak hátrányai, hiszen megváltoztatja, súlyosbítja a bűnözés mennyiségi és minőségi jellemzőit. Ennek közismert példája volt, amikor Nyugat-Európában, a hatvanas években hirtelen fellépő munkaerőhiány miatt, a szakképzettséget nem igénylő területeket olcsó munkaerővel, török, arab, indiai és más fejlődő államokból érkező bevándorlókkal töltötték fel. A milliós nagyságrendben letelepedő tömegek megőrizték kultúrájukat, és nem kívántak integrálódni új környezetükbe, ami sok esetben a korábban jó közbiztonság megszűnéséhez vezetett. A gyorsan lejátszódó bevándorlást, és a vele járó folyamatokat a lakosság a jólét gyors növekedése korszakában tudomásul vette, és a jólét „árá”-nak tekintette. Később, a recesszió idején azonban már itt kezdte a nagyméretű bűnözésnek és a faji, nemzetiségi torzalkodásoknak az okait keresni.

Próbálkoztak visszatelepítésekkel, ám a betelepülők új generációi már hozzászoktak és igényelték az európai szokásokat és életmódot. Közben azonban átélük nemzeti hagyományaik reneszánszát is, amihez volt hazájuk nacionalista köreitől és a nemzetközi terrorista szervezetek megjelenésétől kapnak folyamatos ösztönzést, erkölcsi és anyagi támogatást.

A bűnözésre hat a földrészekre kiterjedő tömeges méretű mobilitás is. Ahol nincs munka, ahol bezárják a közintézményeket, ahol nem fejlődik az infrastruktúra, onnan a lakosok tömegesen elköltöznek. Tanúi lehetünk ennek Magyarországon is, melynek leszakadó településeiről és régióiból a fiatalabb, aktívabb népesség elvándorol. A migráció iránya Budapest, a budapesti agglomeráció, néhány dunántúli megye, illetve gyakran Nyugat-Európa. Ugyanakkor a migrációval járó növekvő bűnözés miatt egy ellenirányú menekülés is tapasztalható, a tehetősebbek elhagyják a városokat, és az agglomerációba költöznek.

Az emberek gyakran változtatják lakóhelyüket amiatt is, hogy újabb munkahelyeket találjanak, hiszen a technika fejlődésével egész iparágak halnak el, és keletkeznek máshol újak. A családok nem mindig tudják követni a családfőt. A gyökértelen élet (mind a családfenntartók, mind az otthonmaradt gyermekek esetében), valamint az idegen, elszemélytelenedő környezet melegágyává válik az értékvesztésnek. Főleg, ha az eredeti környezet kontroll hatásai már nem jelentenek visszatartó erőt a deviáns viselkedéstől, a bűncselekmények elkövetésétől.

Ugyanebbe az irányba hat a létbizonytalanság is. Senki nem lehet biztos abban, hogy másnap lesz-e még munkája, és ha lesz, vajon melyik ország részben, melyik országban, melyik kontinensen. A globalizáció elszemélytelenítő mechanizmusai következtében a rendőrség is elveszíti hely-és emberismeretét, ahogyan már az állampolgárok sem ismerik többé saját szomszédjaikat, környezetüket.

Végül a globalizáció legsúlyosabb kockázata, magának a terrorizmusnak, és a bűnözésnek a globalizálódása, amely ellen szintén csak nemzetközi összefogással, globalizált eszközökkel lehet a harcot felvenni. Ez pedig a bűnüldöző és igazságszolgáltató szervek létszámának – a megnövekedett feladatokhoz való – átigazítását, a legmodernebb technikával való ellátását, valamint hatékonyabb jogi eszközök megteremtését követeli.

A közép-európainak nevezett országokat évszázadokon át a „Nyugat védőbástyája” kifejezéssel volt szokás illetni, ezek az országok évszázadokon keresztül a keletről érkező és a Nyugat által nemkívánatosnak nyilvánított behatásokat szűrték meg. A 80-as évek elejétől a diktatúra erejének gyengülésével és a vagyoni polarizálódás megkezdődésével együtt a bűnügyi statisztikák számai kezdtek fölfelé kúszni. A 90-es évek közepétől az európai polgárosodás élmezőnyéhez számító országokban a bűnözés jelentős és tartós csökkenését tapasztalták, ami részben a szituációs bűnmegelőzési gyakorlat elterjedésének, részben az ehhez kapcsolódó rendészeti reformoknak, továbbá a gazdasági fellendülésnek, az iskolázottság növekedésének, a lakosság demográfiai változásainak és a munkanélküliség csökkenésének volt köszönhető.

3. Biztonsági törekvések Európában

Európa hosszú ideig élhetett anélkül, hogy a terrorizmussal kellett volna törődnie. Az első olyan akció, amely a politikusokat a helyzet átértékelésére kényszerítette, az a kétszáz emberéletet követelő 2004. március 11-i madridi terrortámadás volt. Az esemény megmutatta az Európai Uniónak, hogy a terrorcsoportok elleni védekezés az elkövetkező évek legnagyobb kihívása lesz. Az Európai Parlament még aznap ülésén határozatban emelte március 11-et a terrorizmus áldozatainak emléknapjává, hangsúlyozván, hogy a támadás Európa ellen szólt, az európai eszmék és az európai integráció ellen.

Pedig a világ vezető államai már az 1920-as és 1930-as években felismerték az új veszélyforrást, és Brüsszelben, majd Párizsban, illetve Koppenhágában tanácskoztak a terrorizmus mibenlétéről. A Népszövetség égisze alatt 1937-ben két egyezményt kötöttek a terrorizmus elleni harc érdekében. Az 1990-es évektől a terrorizmus újabb hullámai érték el a világot, amelyben immár az iszlám előretörése, illetve a volt Szovjetunióból kiszakadt államok hatalmi törekvései játszottak szerepet. Napjainkra könnyű lett terrorcselekményeket elkövetni, hiszen egyszerűbb fegyverekhez jutni, és ezekkel az eszközökkel hatásos akciókat végrehajtani. Ugyanakkor a terrorizmus iparosodott, az elkövetők jól szervezeten, minden oldalról előkészítve, biztosítással hajtják végre a feladatokat.

A terrorizmus elleni harcot tehát, bár már korábban is meghatározó eleme volt az új európai kül- és biztonságpolitikának, a madridi események felgyorsították, ami végső soron az együttműködés elmélyítését, az európai védelmi központ és a közös hírszerzés felállítását eredményezte. Kiderült, a globalizált, egypólusú nemzetközi rendszerben az unió tagországai csak együttesen képesek kellő súllyal kiállni saját terrorizmussal szembe fordított stratégiájuk mellett.

Az Európai Unió legutóbbi bővítése előtti időszakában a közbiztonság és a terrorizmus ellenes küzdelem terén szokás volt inkább a nemzeti erőkre összpontosítani. Az Európai Uniót ugyanis (korábban Európai Közösség) alapítóatyái kifejezetten békefenntartó célokra hozták létre, egyrészt, hogy – eredetileg Európai Szén és Acél Unió néven – útját állja Franciaország és Németország titkos fegyverkezésének. Másrészt, hogy néhány ország közt olyan szoros gazdasági összefonódást hozzon létre, amely lehetetlenné teszi közöttük az egymás elleni háborúnak még a gondolatát is. Közben az unió folyamatos bővülése során kimunkálták az „**európai közbiztonság**” fogalmát. Definícióját a Maastricht Egyezmény 1991-ben történt aláírásakor, a Közös Kül - és Biztonsági Politika - Common Foreign and Security Policy (CFSP) című fejezetben fogalmazták meg. Az Európai Unió legfontosabb városi biztonsággal foglalkozó nemzetközi szervezete a „European Forum for Urban Safety” (EFUS), amelynek 2006 májusa óta Budapest is tagja.

4. A város

Az Európai Városok Chartája szerint a latin "civitas"-ból származó "citta", "cité" és "ciudad" szavak, etimológiájukat tekintve, két lényeges fogalmat egyesítenek. Az egyik a materiális, archeológiai, topográfiai és várostervezési értelemben vett város, emberek tömörülésének helyszíne, míg a másik – a Treccani Olasz Enciklopédia szavaival – egy *"történelmi és jogi jelenség, amely a társadalomban való élet jellemző, alapvető egységévé fejlődött"*. A görög "polis" szóban úgyszintén fellelhető mindkét fogalom: a középkori város területi értelemben, mint az épületek és a köztük lévő terek összessége, és a jogi értelemben vett város, mint közös célok elérése érdekében politikailag szerződő emberek közössége.

Jelenleg a város vagy nagyváros egyre inkább a "municipalitás"-sal válik azonossá (commune, municipio, Gemeinde, comune): azaz olyan *"autonóm területi egység, ahol bizonyos érdekekkel rendelkező emberek közössége él"*, olyan emberlakta centrum, amely *"szervezett építészeti fejlesztéssel, közszolgáltatásokkal és saját közigazgatási apparátussal"* rendelkezik.

5. A városokhoz kötődő bűncselekmények

A magyar lakosság kétharmada, és a világ lakosságának több mint fele városban él. A város az emberek többsége számára zsúfoltságot, elidegenedést, bűzt és környezetszennyezést jelent.

A város és a bűnözés kapcsolatát már az ókori városok, elsősorban Róma, illetve Róma utolsó éveinek erkölcsi hanyatlása is felvetette. Napjaink városainak anómiás viszonyai, az

elidegenedés, az elszemélytelenedés a szegénységen keresztül a bűnözéshez, a kábítószer-fogyasztáshoz vezet. A városlakók feltűnően magas arányban szenvednek lelki betegségben.

A világvárosokra általában jellemző zsúfoltság szintén jelen van. Egyszerű lett észrevétlennek, és személytelennek maradni. A nagyváros ezért könnyű lehetőséget kínál az illegális csoportokhoz, a bűnöző életmódot folytató alvilághoz, a hivatásos bűnözői maghoz való csatlakozáshoz. A hajléktalanok, koldusok, csavargók, iszákosok (tömeges) megjelenése éppúgy jellemző tény Budapesten, mint általában a nagy világvárosokra.

A jobb anyagi helyzetű csoportok kiköltözése az agglomerációs övezetbe, sajátos szituációt hoz létre. Jellemző továbbá a pesti belső kerületek szlömösödése, valamint az itt élő lakónépesség teljes elszegényedése. A szegregáció, a gettósodás feltűnő jelei a látható devianciák sokaságával együtt szorongást, félelmet keltenek.

Az Európai Unió a bűnmegelőzési hálózat létrehozásával egyidejűleg az együttműködésben résztvevő tagállamok számára – a három kiemelt bűnmegelőzési irány egyikeként – a városi bűnözés csökkentését kötelező feladatként fogalmazta meg. A bűnözés ugyanis elsősorban a városokhoz kötődő jelenség. Mint a nyugat-európai országok többségében, nálunk is a fővárosban a legmagasabb a bűnözés. Itt regisztrálják az összes ismertté vált bűncselekmény 27-30 százalékát. Budapest és a vidéki települések bűnözési gyakorisági adatai között jó másfélszeres a különbség, de a főváros egyes kerületei közötti eltérések még ennél is jelentősebbek.

A városokban legújabbán a lakással, bankkártyával, hitelezéssel kapcsolatos csalási formák terjednek. Ugyanakkor továbbra is gondot jelentenek a közterületeken, tömegközlekedési eszközökön elkövetett bűncselekmények (zsebtolvajlás, gépjárműlopás, rablás, garázdaság, rongálás). Ilyen területeken kettős megoldásként szokták javasolni a regisztrált munkanélküliek bűnmegelőzési célú (például kalauz, házi gondnok, kerületi őr, bűnmegelőzési koordinátor, utcai szociális munkás, kórházi biztonsági őr) egész- vagy részmunkaidős foglalkoztatását.

A parkoló járművek elleni bűncselekmények (lopás, feltörés, rongálás) száma összefügg azzal is, hogy a gépkocsik száma a hetvenes évek óta majd másfél millióval növekedett. A gépjárműveket érintő bűncselekmények 50-60 százalékát a fővárosban követik el.

A kábítószer fogyasztás, és a kábítószer-függőség terjedése növeli a vagyon elleni bűncselekmények számát. A rablás az ezredfordulóra városi jelenséggé vált, és mivel az áldozatok védekezni próbálnak ellene, ezért az elkövetési módok egyre erőszakosabbak, durvábbak és veszélyesebbek lettek. Folyamatosan növekszenek a városi garázdaságok mutatói is. A vállalkozások, ipari-szolgáltató tevékenységek terjedésével fokozódik a környezetszennyezés, egyre több a környezetre veszélyes hulladék. De fellazult a közlekedés rendje is, és az emberek nem törődnek a köztisztasággal sem, sok a szemét, a falfirka, amit fokoz az engedély nélküli kereskedők, koldusok, hajléktalanok megjelenése is..

A közterületeken elkövetett erőszakos cselekmények – személy elleni támadások, súlyos testi sértések, rablások – elkövetési módja az esetek jelentős részében durvább, veszélyesebb lett. A zsúfolt tömegközlekedési eszközökön, bevásárlóközpontokban elkövetett zseblopások tovább rontják a biztonságérzetet. A vagyon elleni bűncselekmények motivációjaként már megjelent a kábítószer-függőség, ahol az elkövetői körben reprezentáns arányban megtalálhatók a fiatalkorúak. Miközben a fentebb körülírt közterületi „rendtelenségek” – falfirkák, engedély nélküli árusítás, koldulás, köztisztasággal kapcsolatos szabálysértések, a közlekedés és parkolás rendjének fellazulása, a szemetes környezet – bűnvonzó hatásúak lehetnek. A biztonság és a rend hiánya ugyanis szorongáshoz vezet,

amit erősíthet a magány, az egészség iránti aggodalom, a létbizonytalanságból fakadó feszültségek és a bűnözéstől való félelem.

A lakosság biztonságérzetének javítása a várospolitikai meghatározó eleme kellene hogy legyen, hiszen a jó közbiztonság vonzza a befektetőket, a vállalkozásokat, ami hosszú távon gazdasági növekedéshez, jóléthez, még nagyobb közbiztonsághoz vezetne.

6. A városi biztonság 3 axiómája:

A biztonság, a közrend elsősorban megelőzésen alapul. Olyan gyakorlati politikán, rendszabály és intézményi rendszeren, amely a lakosság életének, testi épségének megővését jelenti a veszélyektől, nem pedig a károk és veszélyek enyhítését.

A biztonság már régen meghaladta a háborús konfliktusok és külső agresszió kezelésének problematikáját, tartalma komplexé vált. A globalizáció, a tudományos, technikai forradalom, a környezeti ártalmak, az új típusú energiák felhasználása új veszélyeket hordoznak. A tömeges és egyidejű migráció, amely gazdasági, politika okok miatt következik be, a demográfiai robbanások sorozata, új járványok, éhezések gyakran társadalmi katasztrófaként jelennek meg. Mindehhez hozzájárul, hogy az erőszak új eszközeit, módszereit ismerjük meg. A bűnözés globalizálódik, egyre szervezettebbé válik, azt mindinkább maffia-jellegűen követik el. Mindehhez csatlakozik az informatikai forradalom az interneten alapuló elkövetési módokkal.

Az új veszélyek nem ismernek határokat. Megjelenésükben és következményeikben koncentrálnak, mégpedig elsősorban a sűrűn lakott és az erősen urbanizált pontokra, világvárosokra.

7. A helyzetértékelésből levonható következtetések

A globális gazdasági, társadalmi folyamatok kihatnak az élet minden területére, így a bűnözésre is, érezhetően befolyásolva a bűnmegelőzés elméletét, elveit és gyakorlatát is. A globalizálódó bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelem egyik fő eszköze a megelőzés, illetve annak kimunkálása lett, hogy milyen egységes elvek alapján lehet felvenni a harcot az újonnan fellépő veszélytényezőkkel szemben, valamint annak átgondolása, hogy ez kiknek a feladata legyen, kiknek a részvételére milyen mértékben lehet számítani benne.

A globalizáció napjainkra mindannyiunk életét befolyásoló kölcsönös függőséggé vált, a világ lassan egyetlen társadalmi rendszerré áll össze. Az országhatárokon átívelő társadalmi, politikai és gazdasági kapcsolatok döntő tényezői annak, hogy az egyes országokon belül élők sorsa miképp alakul. Komplex folyamatgyűttes, amely átalakítja azokat a társadalmi intézményeket is, amelyben életünk zajlik. A helyi történéseket távolban lévő események határozzák meg. A változások történelmi okai a globalizáción kívül a kétpólusú világrend összeomlása, a fokozódó környezetrombolás volt, valamint a politika terén a markáns osztálykülönbségek, és a jobb/bal politikai vízvonalzó jellegének eltűnése, illetve a nők emancipálódása és az alakulófélben lévő kommunikációs ipari forradalom.

A társadalom tovább individualizálódik a szokások és hagyományok szervező erejének csökkenésével. Mindezek függvényében új **alapértékek** körvonalazódnak: Úgy mint egyenlőség, ezzel összhangban az elesettek védelme, mely immár nem osztályalapon, hanem a közösség minden tagja iránt viselt felelősségből következően valósul meg. Új alapra helyeződik a szabadság követelménye is, amely a cselekvés autonómiáját kell, hogy jelentse. A kollektívizmus feladásával a politika az egyén és a közösség új kapcsolatát keresi. *„Felelősség nélkül nincs jog”*, azaz nemcsak az állam felel polgárai felé, hanem az egyének önmaguk és mások viszonylatában is felelősek. De ugyanilyen alapelv a *„Demokrácia nélkül nincs hatalom”* azaz a kozmopolita pluralizmus alapértéke, ami a

nemzetállami kerteken való túllépést jelenti, átsegítendő a polgárokat a globalizáción, a magánélet és a természethez való viszonyunk megváltozásán.

Ezek az új értékek az állam és polgárai közötti partneri viszonyt igénylik, melynek jellemzői a decentralizáció (mint globalizmusra adott válasz), a közszféra kitágítása és átláthatóvá tétele, a korrupció vádjának elhárítása a közigazgatás hatékonyságának növelése és a legitimitáció megszerzése érdekében, valamint a polgárok személyes és közvetlen bevonását elősegítő új intézmények kialakítása. A problémák leküzdéséhez az állam és a közösség együttműködésére van szükség. A bűnözés visszaszorítása érdekében például nem a rendőrséget kell megerősíteni, hanem lakossággal való együttműködését erősíteni, illetve a család válságát nem a hagyományos családmódelbe való visszatéréssel kell megoldani, hanem a generációk közötti egyenlőség megteremtésével, önrendelkezés és felelősség egészséges arányának biztosításával. (Anthony Giddens: A harmadik út)

8. Budapest sajátosságai

Budapest városszerkezetének vizsgálatakor kiderül, hogy a jobb vagy rosszabb környékek nemcsak kerületenként különülnek el, hanem kerületen belül is. Ugyanakkor a különböző kerületek, városrészek divatja, felkapottsága és így a bűnözés sem állandó. Budapest sugaras elrendezésű, világvárosias település, városközpontja ugyanakkor sűrűn lakott, zárt sorú beépítésű. A hatvanas évektől kezdődően merült fel az avult, korszerűtlen városrészek döntően bontásával és új építéssel történő (rekonstrukciós) rendezésének lehetősége. Ennek keretében főleg az 1950-es években a Budapesthez csatolt peremkerületekben, a főváros külső, falusias jellegű, családi házas, alacsony lakás sűrűségű részén, nagyarányú lakótelep-építési hullám indult meg.

A rendszerváltozást követően, az állami beavatkozás és a kialakult piaci mechanizmusok során átalakulóban van fővárosunk térbeli-társadalmi szerkezete. Megváltoztak az emberi kapcsolatok, a tradicionális életmód, terjedni kezdtek a devianciák. A szegénység kialakulásával megjelentek a főváros utcáin a hajléktalanok, koldusok is. A klasszikus értelemben vett munkásosztály széttöredezett, egy részük tartósan munkanélkülivé vált, mások vállalkozni kezdtek, kispolgárosodtak. A középosztály létbizonytalanságát veszített alsó rétegei lecsúsztak. A társadalom polarizálódott, ami többnyire térbeli elkülönüléssel is együtt járt, ami a főváros problémája: (szlőmmösödés), egyes városrészek lepusztulása, a bűnözés, a deviancia területi megnyilvánulásai.

Egyszerű lett észrevétlennek és személytelennek maradni. A főváros adta környezet lehetőséget kínál az illegális csoportokhoz, a bűnöző életmódot folytató alvilághoz, a hivatalos bűnözői maghoz való csatlakozásra. A hajléktalanok, koldusok, csavargók, iszákosok nagy számban való megjelenése éppúgy jellemző tény Budapesten, mint általában a világ más nagyvárosaiban. A szegregáció, a gettósodás feltűnő jelei a látható devianciák sokaságával együtt szorongást, félelmet keltenek.

A kábítószer fogyasztás és a kábítószer függés terjedése növeli a vagyon elleni bűncselekmények számát. A rablási bűncselekmények elkövetésekor az áldozatok védekezni próbálnak ellene, ezért az elkövetési módok egyre erőszakosabbak, durvábbak és veszélyesebbek lettek. Bizonyos időszakokban növekednek a garázdaság bűnügyi mutatói is.

A vállalkozások, ipari szolgáltató tevékenységek terjedésével fokozódik a környezetszennyezés, egyre több a környezetre veszélyes hulladék.

Fellazult a közlekedés rendje is. Az emberek nem törődnek a köztisztasággal sem, sok a szemét, a falfirka, amit fokoz az engedély nélküli kereskedők, koldusok, hajléktalanok megjelenése is.

A közterületeken elkövetett erőszakos cselekmények – (személy elleni támadások, súlyos testi sértések, rablások) – elkövetési módja, az esetek jelentős részében durvább, veszélyesebb lett.

A zsúfolt tömegközlekedési eszközökön, a bevásárló központokban elkövetett zseblopások tovább rontják a biztonságérzetet.

A vagyon elleni bűncselekmények motivációjaként már megjelent a kábítószerfüggés, ahol az elkövetői körben egyre nagyobb arányban találhatóak a fiatalok.

A biztonság és a rend hiánya szorongáshoz vezet, amit erősíthet – a fent leírtakon kívül – a magány, az egészség iránti aggodalom, a létbizonytalanságból adódó feszültség és a bűnözéstől való félelem.

A főváros lakosságának biztonságérzetének javítása a várospolitikai meghatározó eleme kell hogy legyen, hiszen a jó közbiztonság vonzza a befektetőket, a vállalkozásokat, ami hosszú távon gazdasági növekedéshez, jóléthez, a nagyobb közbiztonsághoz, így a lakosság közérzetének javulásához vezet.

Az Európai Unió az együttműködésben résztvevő tagállamok számára a városi bűnmegelőzést és a bűnözés csökkentését kötelező feladatként fogalmazta meg. Mint a nyugat-európai városok többségében, nálunk is a fővárosban a legmagasabb a bűnözés. Itt regisztrálják az összes ismertté vált bűncselekmény 27-30%-át. Budapest és a vidéki települések bűnözési gyakorisági adatai között jó másfélszeres a különbség, de a főváros egyes kerületei közötti eltérések ennél is jelentősebbek.

Budapest egységes társadalmi-gazdasági térség, ahol a bűnözés nem áll meg a kerülethatárokon, ezért a bűnözés kezelését – így a bűnmegelőzést is – az egész közigazgatási területre kiterjedően, összehangoltan indokolt végezni.

A kerületi önkormányzatoknak a saját közigazgatási területükön van lehetőségük érdemben befolyásolni a bűnözést kiváltó okokat. Ezzel szemben más kerületben meglévő okokra, amelyek az ő illetékességi területükön indukálják a bűnözést, nincs sok ráhatásuk, viszont érdekük lenne, hogy legyen. A Fővárosi Önkormányzat alkalmas lehet arra, hogy a különböző kezdeményezéseket összefogja, megteremtse köztük az összhangot és biztosítsa azok hatékony megvalósulását. Ennek értelmében a Fővárosi Önkormányzat Bűnmegelőzési Chartája a kerületi önkormányzatok részvételével töltheti be igazán a szerepét.

VII.

Az együttműködés formái, eszközei, módszerei

1. Prioritások

Budapest a város lakosságáé. A helyi politikusok feladata elérni, hogy a várost polgárai az otthonuknak érezhessék, benne biztonságban érezzék magukat.

Emellett azonban a polgárok önkéntes szervezetei is kapjanak minél szélesebb lehetőségeket a biztonságpolitika alakításában, és a biztonság megőrzésében. Mivel a rendészet legalapvetőbb funkciója a biztonság feletti őrködés, a közbiztonságot fenyegető veszélyek azonosítása érdekében állandó párbeszédet kell folytatni a közösséggel.

A párbeszéd során a hétköznapi tapasztalatai a legértékesebbek, mert ezek mutatják meg azokat a rendetlenségeket, biztonságérzetet romboló zavarokat, amelyekből előbb csak kisebb jogsértések fakadnak, majd súlyos bűnökhöz vezetnek. Az olyan veszélyforrásokra, mint a közterületek elhanyagoltsága, a szemetelés, a nyilvános alkoholfogyasztás, a graffity, az elhagyott, üres ingatlanok leromlása, a csavargás, a koldulás, az iskolakerülés, a családon belüli erőszak, a drogfogyasztás, azonnal reagálni kell.

A bűnmegelőzés területén az elfogadott prioritások a

- Gyermek-és fiatalkori bűnözés csökkentése
- A városok biztonságának fokozása
- A családon belüli erőszak megelőzése
- Az áldozattá válás megelőzése
- A bűnisméltés megelőzése

2. Jogok

Az Európai Városok Chartája kimondja, hogy a városok polgárainak joguk van:

- *a biztonsághoz*: a biztos és biztonságos városhoz, amely a lehető legnagyobb mértékben mentes a bűntől, a bűnözéstől és az agressziótól;
- *a szennyeződéstől mentes egészséges környezethez*: olyan környezethez, amely mentes a zajártalomtól, a lég-, víz- és talajszennyezéstől, s amely védi a természetet és a természeti forrásokat;
- *a foglalkoztatottsághoz*: a megfelelő munkalehetőségekhez; ahhoz, hogy részesedjenek a gazdasági fejlődésből, és ezáltal személyes pénzügyi autonómiájukat megteremthessék;
- *a lakáshoz*: ahhoz, hogy megfelelő mennyiségű, minőségű, elérhető árú, higiénikus, a magánélet zavartalanságát és a nyugalmat garantáló lakások közül választhassanak;
- *a mobilitáshoz*: az akadálytalan mozgáshoz és a szabad közlekedéshez; ahhoz, hogy harmonikus egyensúly uralkodjon az utcai közlekedés minden résztvevője - a tömegközlekedést választók, a magán gépkocsival közlekedők, a gyalogosok és a kerékpárosok - között;
- *az egészséghez*: a testi és lelki egészséget elősegítő környezethez és intézményes lehetőségekhez;
- *a sport- és szabadidős tevékenységekhez*: ahhoz, hogy korra, vagyoni helyzetre vagy jövedelemre való tekintet nélkül mindenki igénybe vehesse a sport- és szabadidős tevékenységeket biztosító létesítmények széles körét;
- *a kultúrához*: a kulturális és kreatív tevékenységekben való széles körű és akadálytalan részvételhez;

- *a multikulturális integrációhoz*: amelyben békében létezhetnek egymás mellett a különböző kulturális, etnikai és vallási háttérrel rendelkező közösségek;
- *a jó minőségű épített és fizikai környezethez*: a magas fejlettségi fokon álló modern építészet, valamint a múlt építészeti örökségének megóvása és igényes helyreállítása által kialakítandó kellemes és ösztönző hatású fizikai környezethez;
- *a funkciók összehangolásához*: ahhoz, hogy az otthoni élet, a munka, az utazás és a társadalmi tevékenységek folytatása a lehető legnagyobb mértékben összhangban álljanak egymással;
- *a részvételhez*: a pluralisztikus demokratikus struktúrák működésében, valamint a városigazgatásban, amelyet a felek közötti együttműködés, a szubszidiaritás (a feladatoknak az alsóbb szinteken való szétterítésének) elve, az információáramlás és a túlszabályozástól való mentesség jellemez;
- *a gazdasági fejlődéshez*: amelynek érdekében a helyi önkormányzat határozott és felvilágosult módon felelősséget vállal azért, hogy közvetlenül vagy közvetve biztosítja a gazdasági növekedést;
- *a tartós fejlődéshez*: amelynek érdekében a helyi önkormányzatok igyekeznek összhangot teremteni a gazdasági fejlődés és a környezetvédelem között;
- *a szolgáltatásokhoz és javakhoz*: a helyi önkormányzat, a magánszektor, illetve a kettő együttműködése által biztosított, megfelelő minőségű, hozzáférhető szolgáltatások és javak széles köréhez;
- *a természeti kincsekhez és forrásokhoz*: ahhoz, hogy a helyi önkormányzat ésszerű, elővigyázatos, hatékony és igazságos módon, minden polgár javára gazdálkodjon a helyi természeti forrásokkal és a rendelkezésre álló eszközökkel;
- *a személyes kibontakozáshoz*: olyan városi feltételekhez, amelyek elősegítik a személyes jólét megteremtését és az egyén szociális, kulturális, erkölcsi és szellemi fejlődését;
- *a városok közötti együttműködéshez*: amelynek keretében a polgárok szabadon és támogatást élvezve közvetlenül részt vesznek saját közösségük nemzetközi kapcsolatainak kialakításában;
- *a pénzügyi mechanizmusokhoz és struktúrákhoz*: amelyek a helyi hatóságok számára lehetővé teszik az e nyilatkozatban rögzített jogok gyakorlásához szükséges pénzügyi források előteremtését;
- *az egyenlőséghez*: amelynek megfelelően a helyi önkormányzatok biztosítják, hogy a fent felsorolt jogok nemre, korra, származásra, társadalmi, gazdasági vagy politikai pozícióra, testi vagy lelki hátrányokra való tekintet nélkül minden polgárt egyformán megilletnek.

E jogok gyakorlásának a szolidaritáson, a felelős polgári magatartáson, és a kötelességek elfogadásán kell alapulnia. A helyi önkormányzatok garantálják, hogy a fent felsorolt jogok nemre, korra, származásra, társadalmi, gazdasági vagy politikai pozícióra, testi vagy lelki hátrányokra való tekintet nélkül minden polgárt egyformán megilletnek.

Közülük a **biztonsághoz**: a biztos és biztonságos városhoz való jog azt jelenti, hogy a város mentes a bűntől, a bűnözéstől és az agressziótól. A városlakóknak joguk van a háborítatlan magánélethez, joguk van otthonukban biztonságuk, nyugalmuk és személyes vagyonuk védelmének maximális garanciáját élvezniük. Az alapvető városi jogok körébe az agresszió, a környezetszennyezés, a nehezen viselhető és zavaró városi környezet elleni védelem tartozik. A városok fejlesztésének alapja a közvetlen polgári részvétel kell hogy legyen, mégpedig egy olyan helyi önkormányzat szervezésében, amely maga is a lehető legnagyobb autonómiát és pénzügyi függetlenséget élvez.

Az Európai Városok Chartája szerint mára a nagyvárosokban a bűnözés, különösen a kábítószeres fogyasztásával összefüggő bűnözés olyan méreteket öltött, hogy a vele való foglalkozás a városi politika, a lakosság és a szakemberek egyik kiemelt feladatává vált.

3. Alapelvek

A biztonság mindenki ügye, hiszen a városhoz kapcsolódó jogok nem élvezhetők teljes mértékben, amíg nincs garantálva az ott élők biztonsága, amíg nem sikerül csökkenteni a bűncselekményektől való félelmet. Az önkormányzatok feladata, hogy a bűnözés gyökereit vegyék célba olyan, a társadalmi fejlődéssel kapcsolatos megfelelő politika segítségével, a társadalmi kötődések helyreállításával támogatási struktúrák és együttműködésre épülő akcióprogramok kidolgozásával, amelyek mindenkinek esélyt adnak arra, hogy megtalálja az őt megillető helyet a közösségben.

A biztonság megteremtését és a bűnözés megakadályozását célzó következetes politikának a megelőzésen, a törvények betartásán és a kölcsönös támogatáson kell alapulnia. Mivel a bűnözés okai szerteágazóak, a bűnözés leküzdéséhez is különféle, ám összehangolt módszerekre van szükség.

Ehhez helyi szintű együttműködési struktúrákat kell létrehozni a választott képviselők, a tisztségviselők, a rendőrség, az igazságügyi tisztviselők, a szociális gondozók és szervezetek bevonásával annak érdekében, hogy megvizsgálják és elemezzék a bűnözés okait, az addig folytatott bűnmegelőző tevékenység hatékonyságát és a jövőben végrehajtandó akcióprogramokat. Ezzel párhuzamosan egy olyan rendszert kell fölállítani, amelyben közvetlenül a büntetés kiszabása után, erőfeszítések történnek az elkövető integrációja érdekében és a károsultak nyújtandó kárpótlás biztosítására.

A biztonságpolitikának naprakész, átfogó és egyértelmű statisztikákra és információkra kell épülnie. Részletes bűnözési statisztikákra, valamint naprakész jelentésekre a károsultaktól, a károsultak szervezeteitől, a szociális gondozóktól és a speciális feladatokat ellátó nevelőktől.

A bűnmegelőzés a közösség minden tagjának ügye, hiszen a bűnözés legfőbb okai közé tartozik a társadalmi elidegenedés, valamint – különösen a fiatalok körében – a kultúrával, a családdal, az iskolával vagy a társadalom egészével való azonosulás nehézsége. A városi biztonságpolitika hatékonyságának feltétele a rendőrség és a helyi közösség szoros együttműködése, melynek fokozása érdekében a rendőrségnek állandó kapcsolatban kell állnia a lakossággal, hogy összehangolja tevékenységét a közösségben működő más testületekével.

Szükséges a helyi kábítószerellenes politika kidolgozása és alkalmazása, mert a rendszeres kábítószer fogyasztás a bűnözés egyik leggyakoribb kiváltó oka. Míg a kábítószer-kereskedőkkel szembeni fellépés a rendőri és igazságügyi hatóságok feladata, addig a kábítószer iránti igény visszaszorítása a helyi közösség feladata.

A bűncselekmények áldozatainak, vagy károsultjainak támogatása a helyi biztonságpolitika kulcsfontosságú eleme.

4. A városi bűnmegelőzés alapelvei

- A biztonság megteremtését és a bűnözés megakadályozását célzó következetes politikának a megelőzésen, a törvények betartásán és a kölcsönös támogatáson kell alapulnia.
- A városi biztonságpolitikának naprakész, átfogó statisztikákra és információkra kell épülnie.
- A bűnmegelőzés a közösség minden tagjának ügye.
- A városi biztonságpolitika hatékonyságának feltétele a rendőrség és a helyi közösség szoros együttműködése.
- Szükséges a helyi kábítószer-ellenes politika kidolgozása és alkalmazása.
- Programok szükségesek a visszaesés megakadályozására és a börtönbüntetés alternatíváinak kidolgozására.
- A károsultak támogatása a helyi biztonságpolitika kulcsfontosságú eleme.

- A bűnmegelőzésnek prioritást kell élveznie és ennek megfelelően megnövelt pénzforrások felett kell rendelkeznie.

5. Az együttműködés módszerei

Információ-megosztás

A társadalom-fejlesztésen túl általánosságban segíti a bűnmegelőzést az információk összegyűjtése és megosztása a közbiztonság javításában érdekelt szervezetek között. Ilyen információk a bűnözés alakulása, az egyes bűncselekmény-kategóriák elemzése, az elkövetőkkel és áldozatokkal kapcsolatos ismeretek. Az összegyűjtött adatokat a lehető legegyszerűbb elektronikusan, az internet segítségével lehet megosztani. Egy fővárosi bűnmegelőzési honlap működtetése nagymértékben hozzájárulna a szervezetek közötti kommunikáció hatékonyságának növeléséhez. A honlapon elérhetőek lennének a különböző statisztikai adatok, kutatási eredmények, a bűnmegelőzésben elért eredmények, a működő programok ismertetői, a szervezetek elérhetősége, a vonatkozó jogszabályok, pályázati felhívások, valamint egy eseménynaptár.

Felvilágosítás, tájékoztatás

A potenciális áldozatok és az elkövetővé válás szempontjából veszélyeztetett csoportok kijelölése után következhet a veszély elhárítása. Ennek egyik módja az, ha a potenciális áldozatokat tájékoztatjuk az őket fenyegető veszélyekről, a lehetséges elkövetőket pedig a bűncselekmények, szabálysértések következményeiről. Ez utóbbi esetben az lenne a cél, hogy elfogadják a társadalmi normákat és ne szegjék meg azokat. (?) Ezt leghatékonyabban gyermekkorban lehet elérni, ezért ennek a színtere az iskola lehet. Az áldozatok esetében a saját jól felfogott érdekük az, hogy ne váljanak bűncselekmény áldozatává. Ha a médián keresztül sikerül az állampolgárok figyelmét felkelteni és hosszabb ideig fenntartani, illetve a megfelelő védelmi módszereket ismertetni, azok elfogadása esetén jelentősen csökkenhet a sértetti közrehatással bekövetkezett bűncselekmények száma. A médiában lehetőség van az elért eredmények propagálására is.

6. Önkormányzaton belüli lehetőségek:

Fontos az érintett önkormányzati szervek ágazati együttműködési rendjének kialakítása. Ilyen ágazatok többek között az oktatás, az egészségügyi ellátás, a gyermekvédelem, a sport és szabadidős tevékenység, a szociális ellátás, a hatósági jogalkotás és a jogalkalmazás. Ágazati együttműködés keretében az azonos profilú, de különböző, elsősorban szomszédos kerületben működő szervezetek közötti együttműködést kell szorgalmazni. Cél a szakfeladatok esetében az ismeretek megosztása, a már bevezetett és működő programok, intézkedések gyakorlati tapasztalatainak közkinccsé tétele.

Bár a Fővárosnál már működik bűnmegelőzési tanácsnok, annak érdekében, hogy mind a kerületek, mind a Főváros számára még többinformáció, szaktudás folyamatosan rendelkezésre álljon, egy kerületi és fővárosi szintű koordinációs szerv felállítása indokolt. A szervezeti forma ebben az esetben is lehet akár közhasznú társaság vagy valamilyen gazdasági társaság. Az önkormányzatoktól szervezetileg független szerv helyzete biztosíthatja, hogy ne az egyes önkormányzatok partikuláris érdekei mozgassák a bűnmegelőzést, hanem szakmailag megalapozott, az egész főváros számára fontos szempontok alapján, kiegyensúlyozottan végezzék ezt a tevékenységet. Az anyagi források biztosítása ebben az esetben lehet megosztott a főváros és a kerületek között. A költségmegosztás előnye, hogy a finanszírozó önkormányzatok magukénak érezzék a koordinációs szerv ajánlásait, mintegy ellenszolgáltatásként a támogatásért.

VIII.

Források

Az ajánlások megfogalmazása és a szervezeti keretek tisztázása után meg kell vizsgálni, hogy a fenti tevékenységet milyen forrásokból lehetséges fedezni. A Chartában azokat a lehetséges forrásokat ismertetjük, amelyekre a későbbiekben számítani lehet.

Az önkormányzatok az alábbi forrásokból tudják a Chartában tett ajánlásokhoz szükséges anyagi háttérrel előteremteni:

- saját források
- pályázatok (központi költségvetés pályázatai, nemzetközi pályázatok, fővárosi önkormányzat pályázatai)
- egyéb támogatások
- vállalkozói tevékenység nyeresége

1. Saját források:

A saját forrásokat célszerű az éves költségvetésben is nevesíteni. Bűnmegelőzési célokat valósítanak meg az oktatási, egészségügyi és kulturális területen működtetett programok; az ezeken a területeken rendelkezésre álló anyagi források hatékony felhasználásuk esetén szintén szolgálhatják a bűnmegelőzést.

Lehetőség van arra, hogy bizonyos bevételek teljes egészében, pl.: szabálysértési vagy egyéb bírságok, illetve más bevételek (parkolás, közterület nem közlekedési célú igénybevétele) meghatározott része (adott százaléka) – pl.: helyi adók – kötelezően bűnmegelőzési célra kerüljenek felhasználásra. Ennek megvalósításához képviselő-testületi döntésre van szükség. A megoldásnak az az előnye, hogy hosszabb távra garantálja a bűnmegelőzési célú forrásokat, mutatva azt, hogy az önkormányzat komolyan gondolja a közbiztonság javítását, ez pedig jelzésként szolgálhat mind a pályázatokon, mind a bűnmegelőzésben részt vevő helyi civil szervezetek részére.

2. Pályázatok:

A saját források mellett komoly szerepet játszhatnak a különböző pályázatokon elnyert pénzeszegek. Több kormányzati szerv ír ki évente pályázatokat. A pályázat alapvető követelménye, hogy egy szakmailag megfelelő programmal kerüljön benyújtásra.

További feltétel, hogy a pályázó képviselő-testület által elfogadott bűnmegelőzési koncepcióval rendelkezzen.

3. Egyéb támogatások:

Hosszú távon az a cél, hogy a bűnmegelőzéssel kapcsolatos költségek saját forrásokból és a jelenleg még nem működő normatív támogatásból teljes egészében fedezhetőek legyenek. Ennek megvalósulásáig a pályázatokon túl a gazdasági szféra támogatásának igénybevétele is indokolt.

Erre lehet megoldás egy meglévő vagy új közhasznú szervezet létrehozása (alapítvány, közhasznú társaság). Egy kerületi önkormányzatnak – a felmerülő költségek, adminisztráció miatt – megfontolandó egy önálló alapítványt működtetni, de több kerületi önkormányzatnak vagy esetleg a fővárosi önkormányzatnak már mindenképpen megéri.

A támogatás lehet pénzbeli, illetve dologi, ezen belül valamilyen eszköz átadása (pl: számítógép) vagy szolgáltatás nyújtása (nyomdai szolgáltatás vagy terem biztosítása).

4. Vállalkozói tevékenység:

Az önkormányzatoknak lehetőségük van a vagyonukkal vállalkozási tevékenységet folytatni, gazdasági társaságokat létrehozni. A gazdasági tevékenység irányulhat olyan feladatok ellátására, amelyek a közbiztonság javításával vannak összefüggésben, így maga a tevékenység is bűnmegelőzési célt szolgál, ugyanakkor az így befolyt nyereség további programokra, illetve fejlesztésekre szolgálhat. Közvetlen piaci kereslet van a vagyonvédelmi eszközök iránt, így elsősorban ezen a területen van lehetőség szolgáltatás nyújtására.

Az önkormányzati vállalkozásnak – különösen, ha közhasznú társaságról van szó – nem a minél nagyobb profit megtermelése a cél, hanem bizonyos szolgáltatások széles körben történő hozzáférhetővé tétele. Ezalatt értjük egyrészt azt, hogy az adott területen a szolgáltatást el lehet érni, másrészt pedig azt, hogy az a lakosság részére az megfizethető.

A vagyonvédelem területén ez a tevékenység riasztórendszerek távfelügyeletének biztosítása. Az önkormányzati vállalkozások iránti bizalom, illetve a közhasznúságból adódóan a versenytársaknál alacsonyabb árak lehetősége komoly piaci szereplővé teheti a céget.

Az anyagi kérdések tárgyalását minden esetben meg kell előznie a bűnmegelőzési elképzelések valamilyen összefoglalásának – legalább bűnmegelőzési koncepciónak, leginkább bűnmegelőzési programnak -, mert csak ennek ismeretében lehetséges reális képet kapni a megvalósításhoz szükséges anyagiakról, azok fajtáiról (pénzbeli vagy nem pénzbeli)

IX.

Kapcsolatok

1. A lehetséges együttműködő partnerek

A rendőrségi törvény (Rtv.), illetve az Önkormányzati törvény (Ötv.) új alapokra kívánta helyezni az önkormányzatok és a rendőrség kapcsolatát. Azonban a rendőrségi bűnmegelőzés jellegzetessége, hogy bár a helyi önkormányzati és lakossági elvárásoknak kellene megfelelnie, ezt központosított szervezeti feltételei erősen gátolják, miközben néha az önkormányzatok csak korlátozott felelősséget éreznek a helyi biztonságért. Ha létre is jön önkormányzati bizottság, az aktivitásuk igen változó, tervezéséből hiányzik a helyi együttműködés rendszerének kialakítása. A túlcentralizált, militarizált, autokratikus módszerekkel vezetett, ugyanakkor kevésbé hatékonyan kontrollált rendőrség munkastílusa hisztérikusan sikerorientált jellegűvé válik.

A Magyar Határőrség megfelelő elismertségre, nemzetközi tekintélyre tett szert, központjává és szervezőjévé vált az egész Európát magába foglaló, a határőrsegek közötti együttműködését fejlesztő, koordináló rendezvényeknek.

A Polgárőrségek tipikus alulról szerveződő, helyi civil szervezetek. A '90-es évek elején jöttek létre olyan emberek kezdeményezésére, akik tenni akartak lakóhelyük biztonságáért. Később megalakult az Országos Polgárőr Szövetség is. A jövő legfontosabb feladata: törvényi keretek között szabályozni a polgárőrség működési kereteit.

A büntetés-végrehajtás legfontosabb feladata –a szabadságvesztésre ítélték és az előzetes letartóztatottak fogva tartásával – a társadalom védelme. A büntetés-végrehajtás nyitott a különböző társadalmi szervezetek és az egyházak felé, ami egyben a büntetés-végrehajtás külső kontrollját is jelenti.

Vám- és Pénzügyőrség a Pénzügyminisztérium alárendeltségébe tartozó szervezet. A bűnözés nemzetközivé válása felértékeli szerepét, hiszen a nyomozati, felderítési tevékenység klasszikus formáinak zöme a vámhivataloknál történik.

A Polgári Védelem az ország védelmi rendszerének kialakítását határozza meg. Az ország védelmi rendszerét úgy alakítja ki, hogy a védelmen túl biztonságot nyújtson állampolgárainak is, garanciákat és megfelelő feltételeket tartalmazzon a lakosság életének és anyagi javainak a megóvásához.

Helyi közösségek körébe tartozik maga az önkormányzat is, szolgáltató intézményeivel, hivatali ügyosztályaival, szolgáltató csoportjaival. Széles lakossági kört fognak át: szituációs bűnmegelőzéssel, bűnokok csökkentésével foglalkozó egyesületek, alapítványok, informális csoportok, önvédelmi, vagyonvédelmi, városvédelmi céllal működő civil szervezetek. Ugyanígy a helyi közösséghez tartozó üzleti, vállalkozói élet szereplői, akik biztonságtechnikai szolgáltatásokat nyújtanak, személy- és vagyon őrző/védő szolgálatokat látnak el. Köreikben nyári diákmunkával kapcsolatos „állásbörze” szervezésével is hasznos eredmények érhetők el.

A helyi média (TV, rádió, nyomtatott és on-line sajtó,) sokat tehet a bűnmegelőzési célokkal történő azonosulásban, a bűnmegelőzésbe való aktív részvételben, a bűnmegelőzési kultúra terjesztésében.

2. Az együttműködés rendszere

Az állami bűnüldöző és büntető igazságszolgáltatási rendszeren belül együttműködési kötelezettsége van a rendőrségnek és más nyomozó hatóságoknak az ügyészséggel, a bírósággal, a büntetés-végrehajtás intézményeivel, a Pártfogó Felügyelői Szolgálattal. Mindezeknek – főként konkrét esetekben – érdemes együttműködésre törekedni az önkormányzat megfelelő alrendszerével, az ügyosztályok szakreferenseivel.

A gyermek- és fiatalkori bűnözés csökkentésében a bűnokok felszámolása céljából, a bűnelkövetővé és áldozattá válás, a bűnisméltés és a családon belüli erőszak megelőzése szempontjából többnyire a fővárosi önkormányzatnak vannak ágazati és szakmaközi együttműködésben megvalósítandó kötelezettségei. Egészségpolitikai, szociálpolitikai, családpolitikai, gyermek- és ifjúságpolitikai, gyermekvédelmi, oktatás-politikai, kisebbségpolitikai ügyosztályai és szakreferensei rendszeres és tervezett kooperációt folytatnak.

A civil szervezetek és egyházak különösen sokat tudnak tenni a gyermek- és fiatalkorúak bűnelkövetővé válása, illetve bűncselekmények áldozatává válása megelőzésében, az áldozatsegítés és a családon belüli erőszak „kezelésében”, főleg, ha kapcsolatuk az önkormányzat adott ügyosztályaival, szakelőadóival tervezett és rendszeres; illetve, ha egymással is véleményt cserélnek szakmai kérdésekben.

A főváros biztonságának megteremtéséhez és garantálásához alapvető és döntő mértékben járulhat hozzá egy önkormányzati rendőrség, amely főként és elsősorban a bűnalkalmak csökkentésében, felszámolásában játszik döntő szerepet. Az ilyen szervezet ismeri területét, megérteti magát a lakossággal, része a fővárosi közösség életének, felelősséget érez a főváros közbiztonságáért. Képes megvédeni azokat, akiket jogsérelem fenyeget, alkalmas a közterületi kontroll gyakorlására. Feladatai középpontjában a lakossággal való párbeszéd áll.

3. Kapcsolatok

EU városok között

Sok, adottságában Budapesthez hasonló város van Európában és Európán kívül is. Ezek a városok hasonló problémákkal küzdenek, mint a mi fővárosunk. (graffiti, slömösödés, családon belüli erőszak stb.) Sok helyen már hatékony módszereket vezettek be ezek kezelésére, így a módszerek megismerése Budapest alapvető érdeke is. Az Európai Unió anyagilag is támogatja az EU-s városokkal közös programok megvalósulását. **Budapest Főváros Közgyűlése Városrendészeti Bizottsága kezdeményezése nyomán a főváros 2006 májusában csatlakozott az Európai Fórum a Városi Biztonságért nevű nemzetközi szervezethez, amelynek végrehajtó bizottságában is szerepet vállalt.**

Hazai nagyobb városok, megyék között

A nemzetközi kapcsolatok mellett feltétlenül szükséges a hazai nagyobb városok és a megyék önkormányzataival hasonló kapcsolatok kialakítása. A cél egyrészt a tapasztalatok kicserélése, másrészt közös szakmai képzések, konferenciák, szakmai rendezvények, kutatások szervezése.

Budapest és az agglomeráció között

Kiemelten kell kezelni a budapesti agglomerációban található településeket, hiszen az ott lakók jelentős része Budapestre jár dolgozni, tanulni, akik ingázó életmódjukból adódóan potenciális áldozatok, de jó néhány esetben az is előfordul, hogy a bűnelkövetők is onnan érkeznek. A fővárosnak hosszú távon érdeke ezeknek az önkormányzatoknak bevonása a

bűnmegelőzésbe, hiszen ezzel is csökkentheti a Budapesten elkövetett bűncselekmények számát, az áldozattá válás kockázatát.